

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

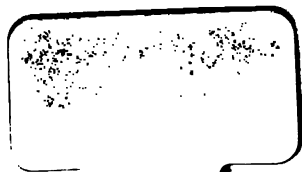
We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

MUTINENSILUM MEDICORUM
M E T H O D U S

ANTIPYRETICA VINDICATA,

Sive

Ad Nonnullorum Scriptiones eidem Methodo
succensentes, hætenus nonnisi festivè,
per solam nempe repetitam edi-
tionem rejectas

N O T Æ

FERRANTIS FERRARIJ,
MUTINENSIS MEDICI

Collegarum jussu exaratæ.

MUTINÆ, MDCCXIX.

Ex Typographia Bartholomæi Soliani Impressoris Duc
Superiorum Facultate.

157. m. 97.

2

1. The first part of the document is a list of the names of the persons who were present at the meeting.

2. The second part of the document is a list of the names of the persons who were absent from the meeting.

3. The third part of the document is a list of the names of the persons who were present at the meeting.

4. The fourth part of the document is a list of the names of the persons who were absent from the meeting.

5. The fifth part of the document is a list of the names of the persons who were present at the meeting.

6. The sixth part of the document is a list of the names of the persons who were absent from the meeting.

7. The seventh part of the document is a list of the names of the persons who were present at the meeting.

8. The eighth part of the document is a list of the names of the persons who were absent from the meeting.

VIRO PRÆCLARISSIMO
D. FRANCISCO TORTI

Serenissimi Raynaldi Primi Mutinæ, Regii, Mirandulæ &c. Ducis Medico, Serenissimæ Brunsvicensis Ducissæ Primario, in Patria Universitate Primario pariter Medicinæ, ac emerito Anatomies Professore, Collegiique Medicorum Decano, nec non publicæ Sanitatis apud Senatum Mutinensem Consultori, & Regiæ Societatis Anglicanæ Sodali.

FERRANS FERRARJ M. D.

Longævitatem.

Itissimum sanè de literaria controversia tua consilium cepisti, VIR MODERATISSIME, cum nudas tantum, omnique responso vacuas recudi nuper Mutinæ studuisti, atque hinc latè spargi cavillationes illas, quas in Fatro-apologetica tua Scripta non multò ante promulgaverant illinc Præcla-

*rissimus Jo: Jacobus Mangetus, hinc Eruditissimi Bernardini Ramazzini Nepos olim Auditor tuus. Id porro tuæ tum modestiæ, tum tacitæ despectionis vota explere potuisse nequaquam negaverim; non ita verò dixerim respondisse expectationi, aut spei Collegarum tuorum, de quorum dignitate (ignoscas cordi libero) visus es haud satis sollicitus, objecta illa quantumvis inania, toti tamen Mutinensi Aca-
demiciæ parum decora, in lucem proferens ampliorem, nec tamen refutans, aut quicquam reponens.*

Nosco equidem, totusque id noscit Literatorum Cœtus, ut causam tuam sustineres, novam actionem intenderes minimè oportuisse; Si enim rem medicam in judicium revocare sit animus, calculum suum opinionis tuæ addit vel ipse Mangetus eomet tempore, quo alienis, ut ingenuè fatetur, studiis obsecuturus, suum Ramazzino conatur commodare patrociniū: neque veretur ille planè favorabilem Tibi ferre sententiam suam iis ipsis futilibus defensionibus annexam, quas pro Patruo instruere nititur omni pede mille ambagibus implexus Nepos.

*Si verò ad id devenire lubeat, ubi apud antedictum Mangetum hominis delicatioris nomine audis, eo quòd, ipso Judice, vel non laceffitus satis, vel absque fortiori saltem causa Apologeticæ Respon-
siones tuas evulgareris, ab hoc, quale quale sit, eadem Respon-
siones tuæ te vindicant, cum abundè constet legentibus, fuisse illas non tuo quidem, sed*

Col-

Collegii nostri mandato, ac ære typis commissas. Obvia verantamen, & cuique nota res est, te tuo etiam jure potuisse, quippe qui hujus Urbis Medicus, & Civis es, Cives, & Collegas tuos a turpi nota eximere, quam illis & falsò, & publicè Cl. Ramazzinus inussit, cùm Cbina Cbina dixit abutentes usque ad ægrotantium excidium; quin ad te unum spectasse, utilissimam tuam, ac in illius Febrifugi usu quammaximè circumspectam Praxim, obliquè prius ab eodem detortam, mox amplissimi abusus nomine perperam notatam tutari, ac expressè fulcire; demum tibi minimè deserendum fuisse proprium decus, aut negligendam tui nominis dignitatem, quam, incassum licèt, denigrare satagunt Ægrotantium tibi olim cum Cl. Ramazzino communium Historiæ, in tui unius accusationem, latumque crimen ab eodem allatæ: cum non modò maxima ex parte deficient illæ, vel præposterè nonnunquam relatæ, vel colore inducto mutatæ (sitque is, ut reor, longævæ memoriæ lapsus) sed & veritati sint penitus adversantes.

Haud itaque inficias ibo, cùm rem tuam in eam claritatem jamdudum evexeris, ut universi Artis Medicæ Professores nullis partibus addicti tibi ex animo planè consentiant, tuam banc animi tranquillitatem, qua memoratus vellicationes immotus præteris, satis esse tuæ apud omnes existimationi asserendæ; nihilominus neque abs re futurum fuisse arbitrati sunt Amici, & Collegæ tui, si scriptionibus

illis, quas cujusdam quasi lusus gratia tibi placuit recudere, nonnullas saltem annotatiunculas addidisses, quibus quicquid tibi, quicquid nobis ibidem opponitur, e vestigio fuisset explosum. Præter quam enim quòd quævis hoc pacto sublata esset nobis infensa suspicio, quæ cæteroqui illiusmodi objecta responsionibus cassâ legentes etiamnum posset occupare, id insuper frugis essemus assecuti, ut ab Exterorum mentibus evulsum foret, ac planè deletum solemne illud, quod in Præfatione sua, quasi quid apud ipsos translaticium, commemorat Cl. Mangetus, videlicet -- Familiarem esse Medicis Mutinensibus Quinquinæ abusum -- Quæ quidem sinistra Exterorum de nobis opinio nondum abolita est per Apologeticas Responsiones tuas, quarum momento unus tu quidem a Mangeto absolueris, sed damnamur nos omnes Collegæ tui, æquè licèt insontes, quandoquidem Methodi tantum tuæ sequaces religiosissimi, optatum diu, sed frustra expectatum, a nervoso calamo tuo subsidium nullatenus impetrantes.

Neque verò præstolabamur abs te, Vir Doctissime, nisi quod fermè totus abs te præstolabatur literarius Orbis; id quod satis indicant vel ipsæ postremò editæ Ephemerides Venetæ Tom. 31. pag. 412. Et quamvis provida isthæc tua respondendi neglectio loco responsionis posita, veluti quoddam prudentiæ tuæ specimen ibidem laudetur; indè tamen iudicium illud emanasse perspicuè cernitur, quòd in præcipuo

Quæ-

Quæstionis puncto Chinæ Chinæ abusum respicientem Mangetus ipse tecum concordat, *immunem videlicet ab hujusmodi nota inter nos omnes te unum reputans. Cum verò expressè reliquos Mutinenses Medicos ille fontes vel existimet, vel saltem suspicetur; silentium, quod in te infonte jam cognito commendant omnes, in nobis non æquè infontibus a Mangeto, & Ramazzino descriptis, pro tacita confessione objecti criminis haberetur.*

Ne igitur agrè feras (oro te plurimorum precibus) quòd ego, qui tuus sum quicumque sim, communi *Literatorum expectatione, typis tam claris nota jam reddita, efficaciter motus, nostrique insuper Collegii legitime congregati mandatis obsequens, id suscipiam publico nomine, imò Congregatorum nemine penitus discrepante, quod aggredi nimia tua detrectavit modestia: sinas nempe a me pro tua, pro nostra omnium incolumitate, enunciatorum Virorum scriptionibus a te recusis, quas sine responso circumferri baud libens patitur Collegium ipsum, animadversiones aliquot posse subnecti, causæ justissimæ momenta clariùs adhuc præ Literatorum oculis exhibentes.*

Quòd si alicubi in tuam verè segetem, sed quodammodo a te desertam, ceu nimis exsuccam, auxiliaria veluti falce nonnihil irrepperim, baud vereor, quin memet ipsum apud te luculenter excuset rerum nostrarum cum tuis individua connectio: neque enim, tua intacta, messis unquam nostra posset

posset secari, aut in eum statum redigi, ut *Alienigenarum* mentibus erudiendis sufficiens inde *pabulum* derivaretur.

Denique non ingratum sit tibi, si non tuo, saltem communi Cæterorum spectato consensu, & bono, easdem commentationes meas a cavillatorum nostrorum paginis haud circumire sejunctas, ab iis videlicet ipsis, quæ ut magis expedite, magisque libere per manus hominum volitarent, te nuper curante, ex *Mutinenfibus Typis* nuda prodierunt. Id autem pati nequaquam gravabere, si memor fueris, esse te illum eundem, qui & alias in *Therapeutice* tua *Speciali Historias aliquot Medicas*, impolite quidem, ac raptim, sed fideliter a me descriptas (propter quas in me quoque dirigi peculiariter credi potest utriusque *Ramazzeni censura*) purgatissimis *Lucubrationibus* tuis conjunctim inserere pro tua erga me humanitate minimè renuisti. Vale Vir præstantissime, Teque nobis diu sospitem serva.

APPROBATIO

*Almi Collegii D. D. Medicorum Mutinæ testimonio
Cancellarii suffulta.*

UNiverſis, ac ſingulis atteſtor ego Cancellarius inſcriptus, qualiter ſub die 22. Menſis Julii currentis Anni 1719., primùm voce unanimi, deinde ſcrutinio ſolemniter factò per ſuffragia ſecreta, decretum fuit per Almu Collegium Excellentiffimorum D. D. Medicorum hujus Civitatis Mutinæ legitimè convocatorum, atque congregatorum, nemine illorum diſcrepante, *imprimi omninò debere ad decus Collegii, ac ipſuſmet Civitatis noſtræ, Animadverſiones ad Scripta quædam D. D. Jacobi Mangeti, & Bartholomæi Ramazzini, quas Excellentiff. D. Ferranſ Ferrarij ejuſdem Collegii Prior ad hunc annum electus non multò ante conſcripſerat ſuaſu, mandatoque plerorumque ex iiſdem Collegis ibidem ſedentibus. Ita ex Actis publicis ipſius Collegii Die, Menſe, & Anno prædictis, & prout latiùs ibi &c. ad quæ &c.*

In quorum fidem &c. Dat. Mutinæ Die 29. Octobris 1719.

*Ego Joannes Manini Almi Collegii
D. D. Medicorum Mut. Canc. &c.*

De

DE Mandato Reverendissimi Patris Joannis
Philippi Monti Generalis Inquisitoris Mu-
tinæ legi Opusculum, cui titulus -- *Mutinenſium*
Medicorum Methodus Antipyretica Vindicata, ſive
ad Nonnullorum Scriptiones &c. Notæ Ferrantis
Ferrarj Medici Mutinenſis -- Eo diligenter inſpe-
cto, quicquam non deprehendi, quod Catholicæ
Religioni, boniſve moribus adverſetur, vel quod
caſtigatiſſimum Apologiſtam non deceat. Cum-
que inſuper ibidem, tum Medicæ Praxeos utili-
tas, tum Mutinenſis Univerſitatis, ac Civitatis
decus, ab egregio Auſtore modeſtè non minùs pro-
moveatur, quàm doctè; idcirco dignum cenſeo,
quod typis tradatur.

*Ego Antonius Franciſcus Clericus in Muti-
nenſi Univerſitate Public. Medicinæ Profeſſor &c.*
die 27. Junii 1719.

IMPRIMATUR.

Inquisitor Generalis Mutinæ.

VIDIT

Borſius Santagata.

Ὁ γὰρ τὸ σπέρμα παρασχὼν, οὗτος τῶν φύτων κακῶν
αἴτιος. Demosthenes Oratione Περὶ Στεφάνου.

Qui semen suppeditavit, is author est malorum, quae
enata sunt. Demosthenes Oratione De Coron.

FRANCISCUS TORTUS

LECTORI OBLECTAMENTUM.

Xercuere haftenus Amici non pauci patientiam meam, socordia tandem mihi vertentes, quod nil reponerem iis, quae de Responſionibus meis Fa- tro-Apologeticis ad Criticam De Abusu Chinae Chinae Clarissimi quondam Viri Bernardini Ramazzini Dissertationem prolata sunt a Celeberrimo Johanne Jacobo Mangeto in Praefatione sua ad memorati Ramazzini Opera Genevae impressa. Aegre quoque tulerunt, inertiam pariter meam usque inclamantes, quod ea negligere tacitus, quae inibi circa eandem Controversiam, in Vita scilicet ejusdem Clarissimi Bernardini ab ejus Nepote Bartholomæo sunt exarata (an satis circumspecte, judicent qui illum norunt, & me) praesertim cum ad tutandum integre quodcumque meum tum dictum, tum factum, non alius esset mihi subeundus labor praeter eum, quo peculiaria quaedam loca nunc Therapeutices meae, nunc Ramazzinianae Dissertationis, nunc earundem Responſionum mearum iterum regerendo, crambem jam co-

flam

Etiam appararem tantummodo, & particulatim legentibus ministrarem. Verum & ob idipsum, & ob sponte pactam antea tolerantiam meam, libuit hac omnia præterire, alliciente insuper me ad moderamen hujusmodi sincero ipsius Doctissimi Mangeti suffragio, in re Medica, quæ præcipua est, adversus Clarissimum Ramazzinum mihi propitio: nec absimile forsitan tulisset ille in Morali, si Responsiones meas, a Venerabili Medicorum Mutinensium Collegio, cui eas obtuleram, non a me promulgatas, paullo accuratius expendere non renuisset. His ita habentibus, mihi non aliud agendum superesse censeui, Amicis licet ulteriora suadentibus, nisi novæ Responsionis loco solitarias ipsas enunciatorum Virorum in me vulgatas Animadversiones recudere, & quaqua versum distribuere, in eum animose finem, ut latius, me curante, sejunctim quoque a Ramazzinianis Operibus (quæ non tam facile, ut isthæc, quisque sibi posset companionare) Scriptorum meorum castigationes, & aliena iudicia propagarentur. Sic Opponentibus meis rem pergratam, mihi vero minime gravem, cuique demum a partium studiis libero non injucundam excogitasse me credidi, & paucis confecisse. Vale, iisque mecum latanter fruiere.

Fami-

*Famigeratissimi Viri Johannis Jacobi Mangeti
 M. D. & Serenissimi Prussiae Regis Archiatri
 Praefatio, Operibus Praeclarissimi Bernardini
 Ramazzini anno 1717. Geneva conjunctim cussis
 praeposita.*

JOH. JACOB. MANGETUS

LECTORI SALUTEM.

Supervacaneum omnino videbitur, quod
 aliquid Praeclarissimi Bernardini Ramaz-
 zini Operibus hic mihi praefandum assu-
 mam, postquam quicquid ad hujus Scri-
 pta & Vitam spectat, diligenti non mi-
 nus curâ, quam eleganti stylô, enoda-
 tum traditur a Celeberrimô ac Excellentissimô tanti
 Viri ex Fratre Nepote, Bartholomæo Ramazzinô: Vê-
 rum ut aliquorum ex Amplissimâ Familiâ Natorum
 votis aliquatenus satisfaciam, unicum saltem, illudque
 paucis admodum perstringam, Dissertationem scilicet
 de **Quin-Quinæ** abusû, quam paulo acerbius carpit Il-
 lustris Academiæ Mutinensis Professor, & Ramazzini
 nostri olim Collega amicissimus, Franciscus Torti. Si
 legere datum fuisset Tractatum de Therapeuticâ Spe-
 ciali, ab hôte Doctissimô Virô vulgatum, magis forsan
 constaret de ratione quâ ad ejusmodi scripturæ genus
 compulsus est: At quandoquidem hic Liber in manus
 meas hæcenus non pervenit, in generalioribus quibus-
 dam

dam subsistam. Equidem video in præmemoratâ Dissertatione non parum culpari liberaliorem ac forsitan minus methodicum Corticis Peruviani usum, Mutinensibus Medicis familiarem: Sed inde non magis accusantur sobrii ejusdem remedii administratores, quam ipse, alique etiam Collegæ mei honoratissimi non pauci incusaremur, ex eò quod Genevensibus nostris nimietas hujus febrifugi exprobraretur, quia scilicet ejusmodi nimietatem in praxi nostrâ quam maxime vitamus; *ut itidem facit Præclarissimus Torti*, dum in suâ Therapeuticâ cautiones affert, quæ observari debent in exhibitione Quin-Quinæ, quarum plurimas, *casque vere momentosas* è doctô hõc opere excerptas, video subinde in Responsionibus suis Jatro-Apologeticis insertas. *Revera cum Eruditissimo Ramazzino minime consentio circa naturam ac effectus Corticis Peruviani, imo circa modum illum adbibendi, ut nec circa dosim: nullam etenim malignitatem in eo unquam reperi, largas ejusdem doses semper propinavi, febres ipsius beneficio perfecte ut plurimum profligatas vidi, nullâ adveniente recidivâ, aut aliâ quacunque ægritudine subsequente:* Sed præterquam quod corpus, quantum licuit, ante ejus exhibitionem magnâ semper diligentiam præparavi, Corticem nunquam solum, at variis deobstruentibus, ac nervoso etiam generi dicatis medicamentis, semper adjunctum præbui; ut cernere est in Bibliothecâ meâ Pharmaceuticô-Medicâ Tom. II. p. 695. & seq. sub titulô Quin-Quina. Sic tamen litem non movebo Doctissimo Autori cui propria experientia revelare potuit plura, quæ mihi minime revelata fuere: Quin potius exinde cautior fiam in administratione remedii cujus noxæ, si non perpetuæ, saltem aliquando possibiles, & in quibusdam constitutionibus ac temperamentis forsitan inevitabiles, a Virô peritissimô bonâ fide indicantur,

Fragmen

***
*Fragmentum excerptum è pag. LII. & LIII. Vitæ
Præclarissimi Bernardini Ramazzini, ab illius
Nepote Bartholomæo conscriptæ, & Patruï Ope-
ribus Genevæ, ut supra, impressis præfixæ.*

ATque ita quidem suam instituit vitam ac per-
duxit Ramazzinus. Cum vero in ultimò jam
esset constitutus senio, pluries apud eum in-
stitit Bibliopola Patavinus, ut dispersas ejus
Constitutiones Epidemicas Mutinenses unò volumine
complecti, & recudere posset, sperans id gratum fore
Artis Medicæ alumni, & non modicam utilitatem ob-
venturam ex hujusmodi ad Praxim Medicam accom-
modatis annalibus. Bibliopolæ petitionibus libenter an-
nuit Ramazzinus; verum ut aliqua opusculo novitas
accederet eisdem Constitutionibus ad castigandum ni-
mium Chinæ Chinæ usum Dissertationem suam de
Chinæ-Chinæ abusu adjecit. Excepta fuit diversis ani-
morum studiis Dissertatio ista; neque defuere, qui hanc
à reliquis Ramazzini scetibus dissimilem pronunciarint.
Immo a Clarissimò hujus Urbis Medicò Chinistâ con-
cinnata nuper fuit, ac Typis etiam evulgata Jatro-A-
pologetica Chinæ-Chinæ Dissertatio, quæ Ramazzinia-
næ Lucubrationis fundamenta ex ratione, & Praxi ap-
posite deducta multis infrugifere convelluntur. Cum
vero opusculum illud suum ad me scripserit Ramazzia-
nus, hinc & ego in scenam ab Apologeticò Scriptore
pertractus fui, quasi Ramazzinum Patavii commo-
rantem literis meis certiorẽ fecerim, hinc Mutinæ
adesse Medicos, qui largioribus Chinæ-Chinæ Dosibus
sua

suos tractant febricitantes, ac illâ usque ad nauseam saturant. At hoc mihi minime tribuendum, idque facile quisque intelligat, qui meminerit, Ramazzinum ad 30. circiter annos hanc Urbem alteram veluti Patriam incoluisse, atque hîc Medicinam tandiu fecisse. Quare à nemine edocendus ille erat, quam methodum in chinizandis febricitantibus observarent nostrates Medici. Præterea jam diu est, quod in hac Urbe Chinam Chinam cum Horatio crepant:

— *Pharmacopœa,*
Mendici, mimæ, Balatrones, hoc genus omne,

Quod ergo scripserit se ea ex me per literas intellexisse, finxit ille Dialogistarum, ac aliorum Rhetorum more, ut causam ea ad me scribendi præ se ferret. Cœterum, cum addidit inter Gabellum, & Scultenam altas Chin-Chinam fixisse radices, hoc tantum de forensibus, aut etiam si velis de similis intra Urbem Farinæ Medicis ipsum pronunciasse nullus dubito, quorum nonnulli, si verum fateri amamus, nimii interdum sunt in propinanda China-China, & ad jugulandas febres, non sine Cortice, ut dicitur, sed nimîo Cortice navigant. Idipsum sane de Orthodoxis Civitatis nostræ Medicis nequaquam verificatur, qui post editam de Abusû Chinæ-Chinæ Ramazzini Dissertationem, summâ cautione & judiciô, moderatâque dosi peruvianum corticem suis exhibent febricitantibus, ut febrium periodicarum paroxysmi cito tuto sustollantur.

Animadvertendum insuper est, quod Apologeticus Scriptor, ut suam fortius tutetur causam, ac facilius Lectores detineat, *Mortuo verba faciens*, Ramazzinum de manifestâ antilogiâ præcipue notare adnititur; sed inustam Ramazzino notam quisque facile delebit, cum sciverit, Ramazzinum nunquam ex professô de Chinâ-Chi.

Chinâ scripſiſſe, neque de illâ Hypotheſim ullam poſſuiſſe, ut commentus eſt Apologiſta in Opere ſuo de Chinâ. Chinâ; quare illi pro rectâ medendi methodô in arbitriô fuit Chinam, Chinam modo laudare, modo etiam culpâre, & ſecundum febrium graſſantium morem, & annotinarum Conſtitutionum exigentiam illius uſum, & abuſum aperire. Hoc autem conſulto egit viginti ſex ab hinc annis non ſine ægotantium utilitate in Conſtitutionibus ſuis Epidemicis Mutinenſibus; & in nuperâ diſſertatione de Abusu Chinæ. Chinæ in quâ, ut ait, pluries experienciâ edoctus, Chinam-Chinam modo utilem in febribus, modo parum proficuam fuiſſe ſincere fatetur. An hoc ſit mânifefte ſibi contra, dicere iudicium Lectorum appello.

MONITUM.

Folium hoc seorsim impressum, & signatum ✕., inserat Bibliopægas ante paginam signatam num. iii.

MUTINÆ, MDCCXVIII.

**Typis Bartholomæi Soliani Impress. Duc.
*Superiorum Permissu.***

VIRO PRÆCLA-

AD VIRI FAMIGERATISSIMI
JO: JACOBI MANGETI

PRÆFATIONEM

RAMAZZINIANIS OPERIBUS

Genevæ impressis præpositam

FERRANTIS FERRARIJ

Medici Mutinensis

ANIMADVERSIONES.

Referuntur hæc ad Mutinensem Editionem ejusdem Præfationis a D.
Torto nuper habitam: quemadmodum citationes respicientes Ra-
mazzinianam Dissertationem -- *De abusu Chinæ Chinæ* --
connotant illam in Responsionibus Jatro—apologeticis
ejusdem D. Torti Mutinæ pariter impressis
membratim insertam.

QUICQUID AD HUIUS SCRIPTA ET VITAM
SPECTAT &c. pag. 3. lin. 4. 5.

INstituti quamvis
mei non sit inquirere quid, aut quomodo de Vitâ, Stu-
diis, atque Operibus revera eruditissimis Clarissimi Ber-
nardini Ramazzini scripserit illius Nepos; ad me tamen
spectat animadvertere, aliisque animadvertendum indi-
care, quàm confidenter hac arreptâ occasione, Muti-
nenses ille Medicos ante dimidium ferme seculum hîc
degentes, quos vix novit, tentet incescere. Scribit nem-
pe in Vitâ Patruï pag. 3. *Mortuis verba faciens* prorsus
injuriosa, Medicos nostrates, tempore primi adventus
Patruï sui in hanc Urbem viventes, *bonis illius principis*
clam obstitisse. At Deus bone! Quodd ejus progressibus
A ullq

nullo pacto obstiterint Viri illi integerrimi, ex contemporaneorum testimonio falsum est: quod obstiterint *clam*, contumeliosum. An id commentus est ipse, an habuit a Patruo? Utrumque; hæc tam liberè toti Mundo effari, indecorum.

Neque putet quispiam benignus Interpres, posse illiusmodi dictum excusari, explicando illud saltem æquivocè, hoc est tam de *bonis* Cl. Ramazzini *principiis* scholasticis, quàm de bonis principiis illius existimationis, illius famæ, illius utilitatis &c.; nam præterquamquod principiis illius, sive philosophicis, sive medicis obstare non poterant *clanculum* Professores illi, sed tantum apertè, videlicet disputando dumtaxat, vel consultando; quoquò etiam res trahi velit, id *clam* factum fuisse, vilium murmurantium, ac malignantium hominum semper fuisset, etsi de solâ illius doctrinâ velut erroneâ processisset occulta illa, quæ asseritur, Mutinensium Medicorum obtrectatio. Fatum sanè quoddam est hujus Academiæ, quod acerbiores Ramazzinianas accusationes nequeat declinare. Culpavit viventes Medicos de enormi Chinæ Chinæ abusu Ramazzinus Senior ex relatu Nepotis: culpat Junior defunctos de *clandestino* livore ex relatu Patruï. Quid amabo Cœtus iste, qui Ramazzinianam Stirpem suscepit humaniter in consortium sui, quid inquam malè apud ipsam meruit, ut sic traduceretur?

Sed ferant par est Mutinenses apertum hunc obloquendi morem ab homine, qui nec ipsis parcat Carpensibus suis: paulò namque infra, pag. videlicet 4. ejusdem Vitæ scribit ille, fuisse olim in laudem Ludovici XIII. Galliarum Regis conscriptum a Patruo suo Virgilianum Centonem, transmissumque ab eo unâ cum quibusdam Poematibus Italicis Herculi Manzerio Abbati de Orilia, Amico ac Concivi suo, qui pro Sereniss.
Fran,

Francisco Secundo Mutinensium Duce Lutetiæ Parisiorum residebat, ut Regiis oculis illum subijceret: a prædicto verò Manzerio eundem Centonem *tamquam Com sanguinei sui partum Regi oblatum fuisse, neque congiarium, quod ipsi a Regiâ liberalitate delatum fama (seu vera, seu falsa) nunciavit, ad Ramazzini manus unquam pervenisse.* Siccine igitur Viri Spectatissimi, qualis fuit Manzerius, eoque gradu insigniti fidem, & famam licebit publicè suspectam reddere? Quænam quæso isthæc est scribendi norma? quod arbitrium?, quod jus? Hæc prænoscant necesse est Animadversiones meas lecturi, ad quæ profecto si animum advertisset Doctissimus Mangerus, haud ita facile aliis assertis, Mutinensis Accademiæ dignitati parum congruentibus, fidem adhibuisset.

ENODATUM TRADITUR A CELEBERRIMO &c. pag. 3. lth. 7.

IN ipso Præfationis limine Excellentiss. Bartholomæum Ramazzinum paucula enodantem a Præclariss. Margeto *Celeberrimi* titulo illico insignitum intueor; non ob hanc quidem, ut reor, primam scriptiunculam suam; sed fortè quia nomen ejus in Literariâ Republicâ antea inauditum, eodem temporis momento, quo notum fecit, fecerit & celebre Celeberrimus verè illius Patruus in Dissertatione suâ *De abusu Chinæ Chinæ* anno 1714. eidem inscriptâ. Etenim cum in eâ unum hunc ipse protulerit, Orbique universo commonstrarit accusatorem simul, ac testem nostræ in Chinâ Chinâ administrandâ imperitiæ, ipsum eâ saltem apud nos celebritate insignivit, quâ ob incensum Dianæ Templum apud posteros est insignitus Herostratus. Verùm de alienis ampullis, aut titulis nulla mihi sollicitudo; neque ob id succensebo, sive laudato, sive laudanti Virro. Utinam utrique non magis succensuisset, etsi præter intentionem, idemmet Cl. Ramazzinus, dum morem hunc effusè laudandi, nostro, ut inquit, seculo

4
familiarem, severè corripuit Divi Hieronymi verbis in memoratâ Dissertatione §. 49. pag. 186. 187. Respons. Jatro-apologeticarum D. Torti.

UT ALIQUORUM &c.
pag. 3. lin. 9.

QUicumque fuerint ii, & ex quacumque familiâ nati (semper tamen, ut reor, *Medici*) quorum votis annuit tam facilè Famigeratis. Mangetus, non ideo videntur fuisse penitus posthabenda vota justissima Familiæ, amplissimæ quidem non dicam, sed nec obscurissimæ Mutinensium Medicorum, longè aliter, ac Præclarissimus Vir censet, Chinâ Chinâ utentium; atque idcirco longè aliter de semetipsis audire, ac ab eodem audierint, expectantium.

ALIQUATENUS SATISFACIAM &c.
pag. 3. lin. 10.

Aliquatenus certè satisfacit Ramazzinianis Cultoribus supra modum flexilis Clarissimus Mangetus, dum D. Tortum paulò acerbius, quàm par fuisset, scripsisse ait, haud sufficienti causâ compulsus; quippe quem Chinâ Chinâ methodicè utentem afficere non poterat, ipso judice, Ramazziniana Censura. Sed & *aliquatenus* ipsi satisfacit D. Torto; quem de Chinæ Chinæ usu rectè sensisse, atque scripsisse fatetur, a scriptis interim Clarissimi Ramazzini circa hoc planè dissentiens, tam in dogmate, quàm in praxi. *Nullatenus* verò satisfacit reliquis Mutinensibus Medicis, quibus solis, nullo prævio rei tanti ponderis examine, eandem Ramazzinianam Censuram *De Chinæ Chinæ abusu* aptari autumat. An hoc, sile nte D. Torto, a cæteris Mutinensibus Medicis pari sile nio prætereundum?

PAULO ACCERBIUS
pag. 3. lin. 12.

Acerbiorem sinè causâ, medicâque simul veritate destitutam (quod bene novit Celebrissimus Mangetus) Eruditissimi Ramazzini Dissertatio-

tionem, si exactè velit ille conferre cum Responsi-
bus Jatro-apologeticis D. Torti, fatebitur & ipse,
omnem earum acerbitem resultare ex solo facto,
quod revera ubique Clariss. Ramazzino infensum est,
non ex salibus urbanis ejusdem D. Torti, a quo nec
persona, nec mores, nec alienum decus uspiam lædun-
tur. Sed ut ab omni acerbitem reatu Responsiones
D. Torti tutâ conscientia queat absolvere Doctissimus
Mangetus, Advocatum audiat in hac causâ ipsum Ra-
mazzinum. Is in tertiâ Responsione suâ ad tertiam pa-
riter Moniliæ Medici Florentini, Antagonistæ quondam
sui, Censuram, ut se ab opposito similis acerbitem cri-
mine purgaret, pag. 4. ejusdem Responsionis narrat hi-
storiolam de L. Lavinio Sene in P. Terentium Censore
maledico, verba hæc ipsius Terentii e Prologo Eunuchi
decerpta ibidem subnectens, videlicet..

Tum si quis est, qui dictum in se inclementius

Existimet esse, sic existimet; sciat

Responsum, non dictum esse, quia læsit prius.

Hac ergo, quâ se absolvendum censuit ratione Cl. Ra-
mazzinus, absolvat D. Tortum Mangetus.

AMICISSIMUS pag. 3.

lin. 14.

OB id mirum, quod prior amicis-
simum D. Tortum vellicarit acriter Clarissimus Ra-
mazzinus, a D. Torto semper laudatus, ac honorificè
citatus in suâ Therapeutice Speciali, ut pag. 176; 221;
& fusiùs a pag. 637. usque ad 641. Contrâ videat quis-
quis a partium studiis liber est Ramazzinianam Disser-
tationem, præcipuè §. 11. 31. 34. 37; videlicet pag. 55.
100. 110. 111. 123 Resp. Jatro-apologeticarum: ibi que
attentè considerans, quàm acerba, adde & quàm ad-
versa veritati sit illius Viri censura, in D. Tortum sibi
amicissimum evidenter directâ, ut alios nunc omittam
Mutinenses Medicos, decernat (quod me non decet)
qui-

quinam eorum sacras amicitiae leges prior infregerit.

SI LEGERE DATUM FUISSET &c.

pag. 3. lin. 14. 15.

BONâ veniâ Clarissimi Mangeri, si datum ei non fuit Therapeuticen D. Torti prae manibus habere, ac legere, nec videtur datum jure fuisse votum ferre ipsi D. Torto minùs favorabile, appositâ quamvis conditionali quâdam limitatione, moderamen aliquod, utut exiguum, importante. Verùm minimè inspexerit ille Therapeuticen D. Torti, sed Responsiones illius Jatro-apologeticas, annexamque iis Ramazzinianam Dissertationem unicè pensitaverit: nonne vel exinde solùm patet abundè, ut modò dictum est, quàm laceffitus fuerit D. Tortus, & quanto jure illiusmodi Responsa dederit? Utcumque tamen, certè de eorum promulgatione perperam redarguitur D. Tortus; quandoquidem non illius, sed Venerabilis Mutinensium Medicorum Collegii consilium id fuit, ut videre est ex Nuncupatoriâ Epistolâ ipsiusmet D. Torti, & ex Decreto ejusdem Collegii ante ipsas Responsiones appposito a *pag. III. ad VI.*

AD EJUSMODI SCRIPTURAE

GENUS &c. *pag. 3. lin. 17.*

EJusmodi Scripturae genus priusquam publici juris fieret, aut Collegio nostro traderetur, suos habuit Inspectores. Primarios Italiae, forsitan & Europae Philologos, uti æquos rei Literariae aestimatores, ipsique Eruditissimo Ramazzino, dum viveret, stricto amicitiae fœdere conjunctis, privatim de ingenio eorum judicio requisiverat D. Tortus Revocatâ ab iisdem ad trutinam Ramazzinianâ Dissertatione de Chinæ Chinæ abusu, mirati sunt *illiusmodi Scripturae genus*, & collatis cum eâ Responsionibus D. Torti, facti sunt, nihil indè Ramazzino obvenisse, quod ipse meritò sibi non accersisset.

AC FORSAN MINUS METHODICUM &c.

pag. 4. lin. 2. 3.

Hic loci haud bene percipio, quomodo Doctissimus Mangetus tam facile decernat, *culpari non parum in Dissertatione Ramazziniana Corticis Peruviani usum forsan minus methodicum*, non verò culpari potius amethodicum simul, atque methodicum, sive methodicum solum loco amethodici. Nonne paulò infra legitur in contextu, ipsum D. Mangetum *minimè consentire cum Eruditissimo Ramazzino circa modum adhibendi Peruvianum Corticem, ut nec circa dosim, quippe qui largas ejusdem doses* (inquit ille) *semper propinavit?* Si ergo Clarissimus Mangetus liberalibus dosibus semper utens, nec uspiam cum Ramazzino consentiens, non utitur amethodicè Chinâ Chinâ, quomodo potest rationabiliter asserere, ipsum Ramazzinum doses liberales, imò & modicas expressè damnantem, hoc ipso usum præcisè amethodicum damnassee, non verò etiam methodicum?

Ad hæc perpendat Vir sagax, in totâ Ramazziniana Dissertatione nusquam usum Corticis Peruviani admitti supra *drachmas duas semel tantum oblatas*, ut scilicet impetrentur febribus iterum redituris induciæ. Videat insuper, quòd quamvis idem Ramazzinus ibidem obstrepat de unciis Chinæ Chinæ in vino infusæ, & de quotidianâ, & largâ illius oblatione Mutinæ usitatâ, nusquam tamen unciarum numerum, & vini quantitatem determinatè designat, nec quantum ejusdem infusionis propinetur, nec quoties, aut quibus intervallis repetatur singularis quælibet portio; quodque magis refert, percolatane, an ipso Cortice prægnans. Quæ omnia profectò ad statuendum methodicum, vel amethodicum usum remedii hujus necessario requiri, nemo non videt. Hac de re consulendæ Responsiones Jatroapologeticæ D. Torti variis in locis, præsertim verò pag. 176., & sequentibus.

Si hæc

Si hæc confusè aded a Cl. Ramazzino prolata prudens Mangetus seridè examinasset, ac discriminasset ab invicem, faciliè quoquè coniicere potuisset, liberalem Chinæ Chinæ usum, de quo damnamur a Ramazzino, quemque Author ille amethodicum prædicat, restringi probabiliter ad unius unciz pondus, duabus, vel tribus Vini libris infusæ, & intrâ plures tantùm dies assumenda; esto etiam bis, vel ter in die (quandoque tamen semel, aut alternis diebus) particulatim potetur. Maximus nihilominus erit etiam excessus iste apud Clarissimum Ramazzinum, non plus, quàm drachmas duas in unâ completâ ægritudine admittentem; non ita verò apud alios, & præcipuè apud Doctissimum Mangetum, *largas*, ut ipse fatetur, *doses* semper propinare assuetum: ut ideo mirum sit, a tanto Viro pro minùs methodico haberi, aut saltem, suspicioso verbo *Forſan* adjecto, talem timeri usum illum liberaliorem, quem indefinito clamore improbavit ipsemet Cl. Ramazzinus, & Medicis Mutinensibus exprobravit.

Sanè si eidem Ramazzino planè contrarium in hoc se profert D. Mangetus, nec amethodicè, nec immodicè, quamvis liberaliter Peruviano Cortice utens, necesse erit, ut Ramazzinus contraria sentiens usum methodicum damnet in re, amethodicum verò verbo tenus. Denique si minus methodicâ est Chinæ Chinæ dosis, quæ drachmarum duarum pondere major est, quippe quæ terminum excedit ultimum a Cl. Ramazzino constitutum toto unius morbi decursu, nedum Medici Mutinenses, sed Orbis Medicus universus amethodicè Chinâ Chinâ uti dicendus erit.

MUTINENSIBUS MEDICIS FAMILIA-
REM. pag. 4. lin. 3. 4.

P Ræclarissimus D.
Mangetus rerum nostrarum valde longinquus Iudex,
Ramazzinianis accusationibus nimis credulum se præbet,

bet, ac facilem. Mutinenses Medici, si universè loquamur, sive de maximâ eorum parte, de qua expressè locutus est Cl. Ramazzinus sub initia suæ Dissertationis, Mutinenses inquam Medici, Peruvianum Corticem suis ægrotis prudenter administraturi, nec solent, nec soliti fuerunt unquam præterire limites, quos in Therapeutice suâ determinavit D. Tortus, quosque curationabiles inferiùs ipse generaliter approbat Doctissimus Mangelus: tandiu enim Cœtum hunc universum quilibet ejusmodi remedii usus in *Perniciosis* febribus, tum *intermittentibus*, tum *subcontinuis* latuit, donec illum suâ editâ Therapeutice evulgaverit D. Tortus. Si ergo ex methodo est usus, quem tradidit ille, si nullum alium exercent Mutinenses Medici, an quis methodicum hunc esse neget, qui haud dubiè, ut infra patebit, nec ab eo discrepat, quem, ubi fert occasio, ipsemet proficitur Mangelus? Malè itaque Eruditissimus Ramazzinus longè majorem honorabilis hujus Academiæ numerum criminatus est, cui non alius in hoc fuit antesignanus, quàm D. Tortus.

Neque verò a Clarissimo Ramazzino indicari expressè, conjunctimque nominari ferè omnes, & solos opus erat Mutinenses Medicos, ut in nos, perinde ac Chinâ Chinâ perperam utentes, virgam censoriam inflicteret superciliosus Magister; suffecisset abundè omnes universim eo remedio abutentes, ubicunque tandem terrarum essent, increpare, illisque obstrepere, eodem, quo nobis unicè obstrepuit modo. Atque, ut nos, ipso judice præ omnibus reos, possent juvare salutare illiusmodi admonitiones, nonnulla poterat earumdem Dissertationum sic concinnatarum Exemplaria pro suâ humanitate nobis dono mittere, ut hoc pacto sine ullo nostri nominis detrimento, aut Orbis literarij scandalo, urbanè commonefacti, de nostro quoque

crimine, si quod fuisset, sine pudore emendaremur.

Ecquis enim vel rigidior Moralis, vel præservidus Orator in propatulo ponit, sibi que proponit carpenda publicè unius præcisè Magistratus, unius *nominatim* municipalis Collegii, unius tantùm Familiæ vitia, quæ sibi nimirum talia videantur? Nemo profectò, si Clarissimum Ramazzinum excipiamus, acerrimum Academiæ Mutinensis castigatorem, eò severitatis adductum, ut illam, forensi prorsus more declamans, *de consecratis amarâ Chinae Chinae potione ægrotantibus* criminaliter, ut sic dicam, accuset §. 48. suæ Dissertationis, videlicet pag. 173. Respons. Jatro-apologet.; nullâ habitâ ratione dignitatis ejusdem Academiæ, aut Civitatis, quæ tandem Pagus quidam rudis non est, quæque illum altera veluti Patria excepit, ac aluit.

Atqui sciat necesse est Doctissimus Mangetus, Urbem nostram ejusmodi non esse, quæ in ullo prorsus Literarum genere Ramazzinianis, alienisve castigationibus indigeat. Habuit illa tempore, quo eam incoluit ipsemet Ramazzinus, habuit post, habetque adhuc, ut in sublimioribus scientiis, & liberalibus artibus, sic & in Medicâ facultate Viros doctrinâ, & praxi nemini secundos, neque a Censoriâ illius severitate sibi quicquam metuentes. Priusquam verò hæc quamdam ostentationis speciem præferentia persequar, ignoscat mihi Lector humanus; amor namque veritatis, & Patriæ, cujus decus apertè læsum intueor, eò me compellit, ut his omnibus, cæteroqui omittendis, Doctissimo in primis Mangeto, dein Exteris quibuscumque notum faciam, nullum unquam revera jus fuisse Cl. Ramazzino, quantumvis docto, ut supra Professores hujus Urbis, in praxi vel exercendâ, vel aliis tradendâ, ditionem, quam nunquam habuit hic moram trahens, affectaret postquam discesserat.

Non

Non ego hic recensebo tot Viros eximios, superioribus in hac Urbe florentes temporibus, quorum honorificam mentionem habuit, vel eos etiam, quorum habuit nullam in Dissertatione suâ *De abusu Chinæ Chinæ* §. 40. ipsemet Ramazzinus; quandoquidem eorum plurimos, ne dicam omnes, jam fatum sustulit. Duos tantummodo proferam, eos nempe, quos Primarios constituit dignitas, talesque comprobant illorum doctrinam. Sunt hi Viri spectatissimi D. D. Davinius, & Tortus. Hunc certè jam clarâ famæ celebritate notum vel absentibus faciunt multifaria ejusdem Scripta, præsertim Medica, omnigenâ eruditione referta. Illum Orbi longè notiore quàm est (est verò non modicè) fecissent eximiæ ipsius dotes, artisque peritia, nisi præ modestiâ ingeniâ, & præ suscepto nuper sacri Ministerii munere is esse maluisset, qui libentiùs nomen suum latere velit, quàm latè diffundi. Est nempe Vir scientiâ, eruditione, prudentiâ, morumque probitate summè conspicuus, ejusdem D. Torti apud Serenissimum Raynaldum Mutinensem Ducem Collega Aulicus, ut ætate nonnihil provectior, ita & officio nonnihil prior, ipsique jugiter propior Personæ Principis: datum siquidem est D. Torto ex benignitate Regnantis, sat firmam dono Dei valetudinem possidentis, a quotidiano ad ipsum accessu identidem ferari, ut scilicet Serenissimæ quoquè Brunsvicensis Ducissæ, Serenissimorumque Atestinorum Principum valetudini queat præesse, atque unâ Exedræ publicæ, ac universæ demum Civitati pro instituto vacare: omnimoda cæteroqui est utriusque Clarissimi Professoris in gradu, cunctisque cum gradu connexis æqualitas.

Duobus hisce Viris, aliisque haud infimi subsellii Medicis ornata, sat habet in hac Facultate unde se non tam aspernabilem in conspectu aliarum Urbium reputet

tet nostra, ut sonoras è longiquo meruerit Eruditissimi Ramazzini increpationes. Neque obscuriorem in posterum sortem suam evasuram credit, quam in dies omni-fariæ eruditionis culturâ clariorem reddunt Viri totâ Europâ celeberrimi, ac præ tot aliis, doctis quidem, ac laude dignis, evidenter distincti, Benedictus Bacchini-
 ni-
 us, & Ludovicus Antonius Muratorius, ille ex Cassi-
 nensi Familiâ verè amplissimâ Abbas meritissimus, & Mutinensis Coenobii post diutinum incolatum Compro-
 fessus jam factus, hic Ecclesiæ Pomposianæ Præpositus, & Sereniss. Ducis nostri Bibliothecarius. Non inquam incelebriorem posthac evasuram putat Urbs hæc sui no-
 minis famam, cujus habet fundamenta tam solida, nec supra unius tantum, aut alterius Viri labilem vitam, verum supra perennem Scholarum, Academiarumque suarum firmitatem in ævum duraturam constanter ja-
 cta, quibus manutenendis, ac ultro fulciendis indefessa jugiter est nostri amplissimi Mæcenatis vigilantia, & cura.

De Principe nostro loquor pervigili Patriæ Patre, maximoque Scientiarum, ac bonarum Artium Patrono, sub cujus auspiciis providis æquè, ac clementibus habet hæc Civitas, præter publicam Universitatem, privatas quoquè in multiplici scientiarum genere Academias: habet in humanioribus literis publicam aliam Disso-
 nantium nomine dictam, cujus Censores ut plurimum esse consueverunt pari simul autoritate ipsimet Claris-
 simi Viri, Ramazzinus, & Tortus, quippe & in hoc Disciplinæ genere, & in ipsâ Poesi ambo præstantes, acrique pollentes judicio. Habet insuper, non pro suis modò, sed & pro longinquis, ac Exteris, in quavis cum literariâ, tum equestri disciplinâ instituendis Ado-
 lescentibus dumtaxat nobilibus, Collegium totâ Italiâ famigeratissimum, ad quod è Regionibus, & Nationi-
 bus

bus etiam longè diffitis clarior ex ordine equestri, splendidiorque Juventus abundè confluit. An forsàn florente hic cœterarum omnium disciplinarum cultu, exulem a nostris finibus credidit Medicinam, postquam hinc migravit Eruditissimus Ramazzinus, aut id saltem, eo indicante, suspicatus est Celeberrimus Mangetus?

Viget, viget adhuc Lyceum ipsum, in quo idem Clarissimus Ramazzinus ad plures annos publicè Medicinam professus est, prior quidem tempore, non potior gradu ipsomet D. Torto, qui, etsi junior, pari tunc munere, parique honorario ejusdem planè ordinis Cathedram insedit, imò & aliam solus extra Lyceum tenuit eodem tempore magis conspicuam, Anatomicam scilicet, in Theatro, Principis, & Senatus expensis ad id constructo. Cœterum in Gymnasio cuncta procedebant paria; neque ulla, ut fatear, extabat tunc temporis Cathedra, quæ *Primariæ* titulo decoraretur, alius namque tunc renascentis nostræ Universitatis mos erat, alius adultæ nunc est. Sic & in Aulâ (quod contra fatendum) cum olim apud Serenissimum Ducem Franciscum Secundum D. D. Ramazzinus, & Tortus extraordinariorum Medicorum munere fungerentur, haud alter alterum gradu anteibat, sed uterque alteri incedebat æqualis, licèt D. Tortus prior electus ipsi Principi propior esset, atque identidem ex peculiari illius mandato, ordinariorum Medicorum, valetudinariam vitam degentium, defectum suppleret solus.

Quemadmodum ergo (ut redeamus ad rem) nondum certè collapsum est, sed etiamnum floret Lyceum ipsum, ita & in Lyceo nondum exolevit consuetudo illa, quâ olim iidem D. D. Ramazzinus, & Tortus, exercendorum Juvenum causâ, mutuis ad invicem, publicisque Disputationibus decertabant, parili sanè robore, nec minùs urbanè, quàm doctè, Qua etiam de re parùm

parum consultè visus est Clarissimus Ramazzinus postremis hisce annis tam acriter ex Patavinâ Exedrâ censoriam virgam movisse in hanc Urbem, in nos omnes, imò in ipsum evidentissimè D. Tortum, cum iste adhuc emeretur suus in Scholis Antagonista, in reliquis cœteroqui eidem Ramazzino amicissimus, ac in ipsâ exercendâ praxi non parum affinis. Neque enim aut D. Tortus, aut nos Barbarorum more Medicinam facimus, quasi tot Lanii humano corio infesti; quamvis fermè tales nos Orbi literario depinxerit in suâ Dissertatione Clarissimus Ramazzinus, quippe Chinâ Chinâ, quæ apud ipsum pro veneficâ audit, immaniter, ut malè autumat, abutentes.

Falsitatem erroneæ istiusmodi de nostrâ, de D. Torti methodo opinionis, quam palàm cunctis imprimere conatus est Clarissimus Ramazzinus, si manibus ipsis contrectare velit Doctissimus Mangelus, unam satis est perlegat ejusdem D. Torti Therapeuticen specialem. Totum quidem Opus illud lustrare operæ pretium esset, ut scilicet pondus Doctrinæ, maximè circa Febres, ibidem aggestæ, robur praxeos, & experimentorum felicitas ipsi innotesceret; sin minùs, ad rem, de quâ peculiariter agitur, sat erit illi percurrere Cap. 7. & 8. Libri primi; attentè verò considerare non erit abs re Caput 3. & 4. Libri 3., multòque attentius Caput 5. & 6. Libri 4., & circa initia Caput 1. Libri 2., nec non, raptim saltem, Librum 5., ut clariùs adhuc dignoscatur, quâ cautione, quâ circumspèctione tractet, quibusve practicis, & solertibus observationibus totam exhauriat materiam hujusmodi, doceatque Ubi, Quando, & Quomodo utendum sit hocce Febrifugo, & Ubi, vel Quando ab eodem temperandum sit, vel penitùs abstinendum.

Etenim, ut quod est tandem fatear, quamvis modestè

destè professus sit ille, se Tractatum ejusmodi verè Dogmaticum, Practicumque in gratiam Tyronum solummodo concinnasse; attamen Liber ille (quo nullus ausim dicere ad dignoscendas Febres aptior, & ad curandas in totâ Medicinâ prostat utilior) revera is est saniorum judicio, qui vel canos Professores valeat erudire. Atque, si paulò liberius datum sit loqui, quot jam ab illius editione hinc indè prodierunt in lucem circa eandem materiam Lucubrationes medicæ, luminibus tum practicis, tum theoreticis ex eo penu manifestè depromptis, ne dicam transcriptis, inclarescentes, etsi per quem claruerint sæpe subiticeant? Si ergò de Scriptis, Doctrinâ, & Methodo cautissimâ D. Torti proficiunt Alienigenæ, etiam (si fas est dicere) ad plagium usque, quidni ab eodem didicisse credendi sint Chinæ Chinæ usum indigenæ Medici? Atque utinam didicissent omnes; neque refractoriorum pusillus numerus vix, ac ne vix quidem, unitatem excedens, numerum moderatè utentium longè majorem de imaginariâ nimietate culpasset.

NIMIETAS HUIUS FEBRIFUGI &c.

pag. 4. lin. 7. 8.

SI nomine Nimietatis, non solum vera nimietas, sed ea damnaretur modica Chinæ Chinæ dosis, & ea Methodus recta Genevensibus Medicis familiaris, quam prudenter, & appositè docuit ex professo Præclarissimus Mangetus in suâ Bibliothecâ Pharmaceutico-Medicâ, nonne ille primo loco, dein reliqui Genevenses Medici illius vitiis inherentes incusarentur? Atque idcirco nonne Ei præ cæteris liceret quoscunque supposititiam hanc nimietatem damnantes nervosè refellere?

Quid verò, si expressè post editum recens ab illo Tractatum de eâdem materiâ, omnia damnarentur ejus asserta, si circumscriberetur aulica illius dignitas, & de gloriosâ curationum jactantiâ falsò argueretur, si pro-

duce.

ducerentur defuncti aliqui ejus ægroti, *ut Chinâ Chinâ ab eodem suo more exhibitâ* (suppresso licet illius nomine) *perperam curati*, qui tamen Chinam Chinam nequaquam potassent, si denique antonomasticâ apellatione *Magni Chinæ Chinæ virtutum assertoris, Declamatoris &c.* indigretaretur, ita ut in illum sic adamussim descriptum omnes verterentur admirantium Genevensium oculi, tamquam in eum, qui ægotantibus illis Urbis notissimis additisset, & cui uni (infuscatâ sic Factorum facie) aptabilia essent illiusmodi scommata? Essetne, omnibus hisce præviis, Clarissimo Mangeto acerbiusculè respondendi, & objecta illa fortiter, cùm facilè posset, repulsandi occasio æqua, ad sui, suorumque Concivium, nec non ipsius veritatis tutelam, imò ad bonum publicum universum, ad quod recta ordinatur remediorum utiliter administrandorum ratio?

Verùm hoc quoque a Moderatissimo D. Torto modis omnibus recensitis laceffito omissum. Respondit hic quidem; sed Medicorum Collegio Responsiones suas tradidit, totius Cærus arbitrio relinquens, vel eas suppressimere, vel quomodocumque liberet, iisdem uti. Impressio illarum, ac promulgatio ab eodem Collegio solemniter convocato decreta fuit, & communi sumptu peracta; suumque suffragium, ac æris portionem dare coactus est nonnemo, qui modo Responsiones easdem *infrugiferè* partas malè hariolatur. Rerum omnium narratarum veritatem videat Clarissimus Mangetus in D. Torti Responsionibus Jatro-apologeticis, & Ramazzinianâ Dissertatione illis insertâ paginis earumdem Responsi nuper citatis III. IV. V. VI., deinde pag. 55. 100. 110. 111. 123. & innumeris aliis in locis.

UT ITIDEM FACIT PRAECLARISS.

TORTI &c. pag. 4. lin. 10.

V Eritati æquè ac D. Torto jus suum tribuit humanior hîc, justusque Judex Fami-

Famigeratissimus Mangetus; sed si quando Therapeuti-
cen illius præ manibus habere, & locis saltem citatis
perpendere ipsimet datum fuerit, haud minùs æquum
etiam in reliquis dubio procul iudicium feret.

REVERA CUM ERUDITISSIMO RAMAZ-
ZINO &c. pag. 4. lin. 15.

Sic fatur ingenuè
Ramazzinianus Apologista: nec aliter prorsus in The-
rapeutice suâ effatus est D. Tortus; imò huic non sem-
per liberalibus Chinæ Chinæ dosibus uti mos est, sed
in casibus tantummodo, non *Vulgarium*, sed *Perniciosarum*
Februm, vel *Intermittentium*, vel *Subcontinuarum*;
& quidem in circumstantiis curationis, ut vocant, *coa-*
ctæ, cùm scilicet angustia temporis brevissima, ac præ-
ceps impendens exitium curantem Medicum sollicitum
faciant: aliàs nedum sobrius, sed & minùs quàm mo-
dicus in præscribendo Cortice esse consuevit D. Tortus.
Vide Therapeuticen illius mille in locis, sed brevitatis
gratiâ pag. 149. & 190. item a pag. 325. ad 330. & a
335. ad 339. Nec nisi ad normam temperantiæ hujusce-
modi Peruviani Corticis indulgent usui Mutinenses
Medici, vel eorum saltem pars potior, aut maxima.
Si quis verò *Perniciosarum* Februm naturæ parùm gna-
rus, alienam in Cortice tunc præscribendo liberalita-
tem, ut superfluum damnet, vel casui inopportunam,
is Ægrotos hujusmodi vitali hoc pharmaco destitutos
sibi periisse non semel, nec miretur, nec doleat, vel si
doleat, non saltem miretur.

ANTE EJUS EXHIBITIONEM &c.
f. pag. 4. lin. 22.

P Ræparationem corporis
ante Chinæ Chinæ exhibitionem licèt non absolutè ne-
cessariam putet D. Tortus, laudat tamen, & ad melio-
rem praxim eâdem utitur, quantum identidem uti li-
cet, ut hìc prudenter Doctissimus quoquè Mangetus
animadvertit; nempe in Casibus *Vulgarium* præsertim

C

Inter-

Intermittentium: id quod disertè secundùm variam naturarum, humorum, & temporum constitutionem enucleat lib. 1. Therapeutices suæ cap. 8. ipsemet D. Tortus.

In casibus siquidem Intermittentium *Perniciosarum*, quas olim Mercatus Hipocratem ipsum, atque Vallium præeuntes indigitans, nec non Sennertus, Riverius, Mortonus, Restaurandus, & Sydenham descripserunt, & quarum ipse postremò Ramazzinus Eruditissimus mentionem habuit, tam in Dissertatione de Bovillâ Epidemiâ, quàm in novissimâ de abusu Chinæ Chinæ, in Casibus inquam hujusmodi Febrium Perniciosarum, tam Intermittentium, quàm Subcontinuarum diversimodè agendum. Cum enim tunc præceps, ut plurimum, & inopinatus Ægrotantis lapsus nullum hisce præparationibus locum relinquat, sed curationem exigat quàm citissimam, ac planè *coactam*, statim China China, cæteris pro tunc posthabitis, liberaliter, pro ut decet, est propinanda. Solitariam quidem magis approbat D. Tortus; sed nec quorundam methodum improbat illam aliis remediis associatam præbentium, dummodò non purgantibus.

LITEM NON MOVEBO &c.
pag. 4. lin. 27. 28.

NEc item Clarissimo Ramazzino movit D. Tortus, sed ab eo sibi motam sustinuit viriliter, & palmam retulit, ipsius Doctissimi Mangeti, omniumque saniorum judicio.

PROPRIA EXPERIENTIA &c.
ibidem. lin. 28.

VIdeat Celeberrimus Mangetus Responsiones Jatro-apologeticas D. Torti pag. 30. 40. 48. & 71., & Ramazzinianam experientiam Cortici insensam ad paucos menses extremæ octogenariæ, ac cæcutientis Senectutis restrictam evidenter compert. Si quam enim similem habuit, aut putavit se habuisse

buiffe Clariffimus Ramazzinus , cùm Constitutiones
 fuas Epidemicas Mutinenfes conſcripfit , eam ipſam ab
 anno 67. uſque ad 79. ætatis ſuæ , planè contraria ſcri-
 bens , implicite ſaltem exploſerat , ut ex D. Torti The-
 rapeutice a pag. 637. ad 641. , & ex Reſponſ Jatro-a-
 pologeticis illius pag. 18. & ſequentibus.

CAUTIOR FIAM &c.

pag. 4. lin. 30.

BLandiatur hic officioſè quantumli-
 bet defuncto Auctori , cujus tutelam aliquam ſuſcepit ,
 ut aliis morem gereret , Doctiſſimus Mangetus. Se pari-
 ter poſthac cautioſiorem perhibeat in adminiſtrando Re-
 medio , cujus cæteroqui uſum ſemper proficuum , ut ſu-
 pra , expertus eſt , & cujus *noxas* , ut forſan *aliquando*
poſſibiles , etſi hætenus ſibi indeprehenſas , in fide ta-
 men , ſive in obſequium unius Ramazzini conatur me-
 tuere . Ego ſanè , licèt nondum ſeneſtam attrigerim ,
 haud vereor aſſerere , cautelas nullas eſſe poſſe , quas
 non indicaverit D. Tortus. Quæcumque verò ulterius
 protulit Eruditiſſimus Ramazzinus , nequeo quin pror-
 ſus inanes in bonâ praxi , ac ſæpè noxias reputem ,
 quantum mihi centies obſervare licuit ; eaſque ideo non
 aliud eſſe credam , quàm emendicatas cavillationes ,
 atque ut tales ab ipſo Mangeto Doctiſſimo , ſi pro veri-
 tate ſtare velit , hætenus habitas.

Quod verò adiicitur *de Constitutionibus* , ac *tempera-*
mentis , quibus actio medicaminis hujus alterari valeat ,
 aut immutari , rectius , ut reor , dicendum de quibus-
 dam Febribus , quarum varia , & ſæpe numero mixta
 indoles facile inexpertis imponit , qui proinde malè uten-
 tes Remedio ob malè cognitam earum naturam , inſon-
 tes demum Constitutiones , temperamenta , aut ipſum
 etiam Remedium incuſant , cum propriæ potiùs inſci-
 tiæ id vitio vertere deberent . Non ſunt hæc verba
 mea , ſunt experientiſſimi D. Torti , quæ non abſque

lepore exarata reperiet quisque in Respons. Jatro-apo-
logeticis ejusdem pag. 70.

BONA FIDE &c. pag. 4. lin.
penult., & ultimâ.

Bona fides verè debet præsumi, & provecæ ætatis oblivio tantùm culpari, seu potius in tanti cæteroqui Viri obsequium excusari. Per hoc tamen non fit, quòd D. Tortus bonâ etiam fide haud leviter vulneratus vulnerum suorum medelam negligere debuerit. Suppetit exemplum ipsius Doctissimi Ramazzini ad tertiam olim Moniliæ Censuram tertio respondentis. Ibi namque ille pag. 7. sui ipsius rationem redditurus aureis utitur Divi Hieronymi verbis nunc D. Torto non minùs, quàm tunc Cl. Ramazzino congruentibus, quibus nimirum Sanctus ille Doctor *bonam fidem* Rufini sibi adversantis quodammodo admittens, sic nihilominus inquit -- *Esto, quid ad me, qui percussus sum? Num idcirco curari non debeo, quia me bono animo vulnerasti?*

ANIMADVERSIONES

In Fragmentum excerptum

E V I T A

CL. BERNARDINI RAMAZZINI

Ab illius NEPOTIS conscriptâ.

Referuntur hæ pariter, ut antea dæ, ad Mutinensem
Editionem ipsius Fragmenti a Clarissimo D. Torto
nuper, ut supra, recusâ.

V Indicato apud Exteros Medicorum Mutinensium nomine a turpis ignaviæ notâ, quam testimonio fretus proprii Nepotis (si defuncto habenda sit fides) Clarissimus olim Ramazzinus illis inussit, reliquum est, ut novos ejusdem Nepotis, Historicum nunc agentis, repellam conatus, quibus etiamnum ille Patruï asserta quadantenus sustinendo, etsi modò accusatorem nostrum se neget, rectâ, & obliquè Venerando huic Cœtui minimè veretur se parùm gratum rursus ostendere. Non tamen ob id ullâ me similitate compulsus, sibi que, aut Patruï sui cineribus, quos semper colere pluribus mihi titulis æquum est, infensum reputet; sed ad tuendos, ut Civem decet, honorabiles Collegas meos, & memet ipsum simul, communi placito, jure, atque suffragio motum, ac excitatum sciat.

AD CASTIGANDUM NIMIUM CHINAE

CHINAE USUM &c. pag. 3. lin. 11. 12.

N Emini certè ex Mutinensibus Medicis incaluisse cruor, etsi Clarissimus Ramazzinus rectam Chinæ Chinæ administrationem se indi-

indigitaturum pollicitus, scripſiſſet tamen, ut verè ſcripſit, *Febrifugum illud locum habere in Febribus dumtaxat diuturnis, ac intervallatis, in quibus ad impetrandas aliquot dierum inducias doſim duarum ad ſummam drachmarum admittit remediï poſtmodum ſanguinem*, ut inquit, *figentis, doſi, ac malitiam occultam habentis, repetitionem prohibens ad præcavendum recurſum februm, quarum reditum abſolutè neceſſarium putat ad tollenda mala, quæ Cbina Cbina ob earum ſuppreſſionem invexit*: cum enim Vir ille, cœteroqui doctiſſimus, abſonam a Praxi totius Orbis, & a quotidianâ experienciâ ſic tradiderit Methodum conſonæ loco, non Mutinenſibus magis reluſtatus eſt Medicis, quàm reliquis Italis, Gallis, Anglis, Hiſpanis, Germanis &c.; Neque aliud nobis dicendum fuiſſet, comparatâ cum ſpecioſo Diſſertationis illius titulo intimâ ejusdem Doctrinâ, niſi, quod de Pharmacopœorum alveolis identidem dici ſolet, nempe -- *Aliud in titulo, aliud in pyxide*.

Multò minùs nobis eſtuaffent præcordia, eò quòd, *ad caſtigandum nimium*, ut hìc ait illius Nepos, *Cbinæ Cbinæ uſum*, ſcripſerit, quod jure ſcripſit, & quod bonæ totius Orbis praxi conſonat, Vir idem Clariffimus, videlicet, *Amethodicum proſus, merè empyricum, atque periculolum eſſe, miſeros amarâ Cbinæ Cbinæ potione conſpicere Ægrotantes, illam ſcilicet ad uncias, & uncias in Vino infuſam quotidie largâ doſi in Febribus, quæ maligni aliquid præferant, indiſcriminatim exhibendo*, niſi abuſum hujusmodi verè caſtigatione dignum, in terminis præfertim hyperbolicis, in quibus à Clariffimo Ramazzino deſcribitur, nobis ferè omnibus familiarem, falſò licèt, aſſeruiſſet ille, ac caſtigandum cœteris monſtraſſet, repetito ſæpius dicto illo ſuo intercalari, *ut iſtic fieri ſolet*, Urbem noſtram directè connotante, eâ confidentiâ quidem, cui ſimilem antehac noſtrum vidit, aut audivit nemo, quam-

quamque ideo nostrum nemo æquo pati animo potuit.

DISSIMILEM PRONUNCIARINT &c.

pag. 5. lin. 15.

DE dissimilitudine, vel similitudine postremi hujus cum reliquis Cl. Ramazzini fœtibus, nec ego, nec reliqui Mutinenses Medici fumus solliciti. Id unum, datâ occasione pluries audiui ex ore D. Torti nostri, se nempe Dissertationem illam considerare ut Opus posthumum tanti Viri; cum enim illam edidit, non ampliùs (inquit ille) dici poterat esse Clarissimus Ramazzinus.

MEDICO CHINISTA &c.

pag. 5. lin. 16.

PApæ! acumen: quàm bellè Camelus saltat! Sed quid? Incautus illuſor formulâ simul, & causâ cecidit. Debuerat ille nempe ad modulum etymologi *Cbin-chiniſtam* cudere, non *Cbiniſtam*; Chinista enim, si illum Dii ament, sonat abutentem Chinâ, non Chin-Chinâ, ut illi erat in votis innuere. Quantum verò a Chinâ Chinâ differat China, satis norunt nedum *Parmacopolæ*, sed & *Mendici*, *Mimæ*, *Balatrones*, ipsaque *Ambubajarum Collegia*. China siquidem arbutivæ cujuspiam Plantæ Indicæ *Radix* est, China China verò alius procerioris Arbusculæ merus *Cortex*. Verùm, his missis, quippe levioribus, etsi valde crassis, seridè apud se ipsum, quæſo, perpendat Excellentissimus Bartholomæus Ramazzinus, an tanta illum decebat licentia, ut Virum Clarissimum tot nominibus æstimabilem, nempe D. Tortum, cujus olim fuit Auditor, irrisorio, ut ita dicam, agnomine *Cbiniſtæ Medici* affixo, tam confidenter, tam animosè traduceret.

Licebitne alicui, eò quòd ejusdem Ramazzini Patruus Puteos Mutinenses philosophicâ indagine olim scrutatus fuerit, ad ultimas usque illorum latebras profundè demissus, eum propterea *Medicum Puteiſtam* vocare? vel eò quòd Historicus Nepos Judaicæ Universitatis
Me-

Medicus stipendio conductus eidem se passim immisceat, idem hoc Christianæ pietatis opus in opprobrium vertere, illumque idcirco *Medicum Judæistam* appellare? Absit hoc. Anne moderatissimus D. Tortus, qui dicitur a Doctissimo Mangeto paulò acerbius scripsisse, Chinophobum usquam Nepotem dixit, aut Patrum Antichin-chinistam? Minimè gentium certè. Abhorret ille ab hujusmodi nugamentis, deque hoc frigido ridet eo virili contemptu, quo Leo despicit sibi insultantem murem: id quod apertè testatur recusio per eum facta postremæ saltem hujusce historicæ garrulitatis, quam nullâ animadversione, nullove responso dignatus est.

Resipiscat igitur Excellentissimus Historicus impar judex materiæ, in quam se intrusit; idque saltem consultius perpendat, quòd paulò liberiores agnominatio-nes hujusmodi vix locum habent nonnunquam inter æquales, ut inter Gaslendum vidimus, & Cartesium, qui mutuo *Carnis* & *Mentis* nomine vicissim se retalia-
bant. At non hæc proportio inter recentiorem Ramaz-
zinum, & D. Tortum, Virum nempe Dignitate, Do-
ctrinâ, & multifariâ Eruditione spectatissimum, Pro-
fessorem hujusce Universitatis Primarium, in docendo
disertum, & facilem, in disputando acutum, & prom-
ptum; præ cæteris verò in Praxi Medicâ versatissimum,
felicissimum, ac pro tali in Urbe, in Aulâ, in Lycæo,
& non apud finitimos modò, sed & apud Exteros quam
plurimos habitum, Civem ex nobili ordine meritissi-
mum, huic Urbi, cujus amor, & decus est, eatenus
carum, ut illi publicis monumentis ære perennioribus,
& in acta Senatus palàm regestis, grati animi sui glo-
riosum specimen ipsa sponte obtulerit Patria, quippe
quæ ad Exedras insigniores accitum (ut majora subti-
ceam) verita est non semel amittere. Siccinè igitur tam
perspe-

perspectæ undique dignitatis Viro, suoque olim Institutori minimè veritus est ineptum Chinistæ Medici nomen affigere recens Historicus?

Sed caveam oportet, ne unius festivi vocabuli interpretes dicar nimis malitiosus; fortè etenim ad laudem aliquam, vel saltem ad non sinistram significationem trahi potest a Conditore suo vox illa. Si ita res esset, æquum foret pro D. Torto gratiam faventi Historico referre: & quoniam Famigeratissimo Mangeto placuit ipsum Historicum in primis suæ Præfationis lineis *Celeberrimum* appellare, illum quoque non esset abs re novâ hac nomenclaturâ in posterum decorare. Verùm abstinere fatiùs; Illi enim pro gratiâ splendidam injuriam hoc agnomine forsitan viderer inferre.

AC TYPIS ETIAM EVULGATA &c.

pag. 5. lin. 17.

SEriem integram hujusmodi evulgationis nequit quin calleat Junior Ramazzinus, calculum suum tunc apponere quasi coactus; quandoquidem universæ concordie nil officisset adversa unius voluntas. Ob id miror quàm maximè, quòd rem unanimi plaudentium Collegarum voto peractam, etsi eisdem minùs fortasse acceptam, aggrediatur palàm carperè, communem omnium Sententiam in Responsionibus unius D. Torti contentam, seorsum ab aliis, ac prorsùs seditiosè pro viribus tentans infringere; cum faciliè potuisset, quin & debuisset, consultè dissimulare, ac semetipsum diversis hinc indè erga Patrum, & erga Collegas officiis potenter distractum, odiofo huic, atque operoso negotio prudenter subtrahere.

INFRUGIFERE &c.

pag. 5. lin. 20.

INfrugiferè? Rarò fortior, aut nervosior ulla typis data est Apologia. Responsionibus quippe suis firmavit iterum D. Tortus (ut obvium cuique est cernere) validissima, fundamenta Therapeutices

D

suæ,

suæ, repulitque ad unguem, & ad evidentiam fallaces detexit, atque sophisticas *rationes* omnes, ac *auctōritates*, imò & apocryphas *Historias* ipsas, quas longo ordine contra ipsum instruxerat Cl. Ramazzinus in suâ *Dissertatione*, an verius dicam, si liceat, in suâ logodædalâ *Declamatione*? Ea Siquidem, ut idem D. Tortus clarissimè aperuit, nonnullis tantum universalibus, & per se veris primo aspectu colorata est theorematibus, qualia sunt -- *modum adbibendum esse in usu Peruviani Corticis, non esse illum indiscriminatim in omni Februm genere, nec in copiâ immodicâ usurpandum &c.* sed intimè, ac particulatim rectum, atque methodicum illius usum prævi specie depictum, pluribus hyperbolicis superadditis, clamosè citra concludentem probationem excludit.

Secrevit itaque experientissimus D. Tortus triticum, si quod inerat, a zizaniâ, & Defuncti Auctoris (parcant veritati illius manes) inconstantiam de eâdem re in iisdem omnino circumstantiis patefaciens, experientiam ipsam, quam suæ longævitatibus occasione ostentabat Vir Clarissimus, nullam verè fuisse, nec ullam esse potuisse, initâ temporum ratione, apertissimè demonstravit, ut dictum est in Notis ad Præfationem Doctissimi Mangeti, quas adeat iterum Lector, si velit, atque ut adhuc clariùs infrà dicendum. Et hoc est *fundamenta Ramazzinianæ Lucubrationis infrugiferè convellere?*

AB APOLOGETICO SCRIPTORE &c.

pag. 5. lin. 22.

AN potiùs pertractus fuit in Scenam a Patruo? Appello ad ipsam Patruï Dissertationem Nepoti inscriptam, in cujus primo Paragrapho non aliud legitur, nisi quod hic ab Historico nostro apertè negatur, videlicet, Clarissimum Ramazzinum per literas pluries intellexisse a Nepote, *Mutinae* non solum *adesse Medicos in usu Peruviani Corticis nimios*: id enim esset forsan tolerabile; sed hoc vitio laborare
longè

longè majorem illorum partem, & quosdam tantùm adhuc esse, qui modum adhibendum velint &c. Non ergo, quia opusculum illud suum ad Nepotem scripserit Ramazzinus, pertractus fuit in Scenam idem Nepos, sed quia in eo opusculo Ramazzinus apertè scripsit, se ea omnia a Nepote intellexisse per literas; adedque a solo Patruo sic fuit, & quidem parùm decorè, pertractus in Scenam.

Verùm quid appello ad Dissertationem Patruum, si ut fictitiā, & minimè veram illius assertionem paulò infra reiicit idem Nepos? Utcumque tamen, siue contra mentem locutus tunc fuerit Senior, siue modò loquatur Junior Ramazzinus (de alterutro enim res certa est) primò in Scenam pertractus est iste a Patruo, arreptà saltem fictionis occasione, non a D. Torto. Vide Respons. Jatro-apologet. pag. 35. & 36.

LITERIS MEIS CERTIOREM FECERIM &c.

pag. 5. lin. 23. 24.

AUdiamus Clarissimum Ramazzinum Dissertationem suam de Chinæ Chinæ abusu ita inchoantem pag. 35. Respons. Jatro-apologet. *Quæsisisti a me per literas, nec semel, Nepos carissime, quidnam ego sentiam de celebri Febrifugo Peruviano, cujus usum istic tam frequentem, tam magnum sensim factum ais, ut &c. Quosdam tamen adhuc esse, qui modum adhibendum velint, ut nec tam facile, nec in tantâ copiâ sit exhibendum &c. longè tamen vincere illorum numerum qui sibi plaudunt &c.* Ita ad Nepotem alto hæc silentio excipientem Clarissimus Ramazzinus, dum viveret.

HOC MIHI MINIME TRIBUENDUM &c.

pag. 6. lin. 1. 2.

CUinam ergo a nobis tribuendum, si ei uni pacificè hæctenus id ferenti tribuit illius Patruus? Nonne debuerat Nepos ab illato accusatoris crimine se illicò defendere? Sed *silentium videtur confessio* -- aiebat Seneca Controvers. xxxi. lib. v.

& cum inustam sibi notam protinus per negationem non rejecerit, malè crimen idem dissimulare nunc satagit.

A NEMINE EDOCENDUS ERAT &c.

pag. 6. lin. 5. 6.

OB id ipsum, quòd hanc Urbem, alteram veluti Patriam diu incoluit, atque hìc tandiu Medicinam fecit Clarissimus Ramazzinus, si usum Chinæ Chinæ immodicum de visu hìc observasset, dubio procul illum se vidisse, aut observasse dixisset. Quia verò nec vidit, nec observavit, idcirco a quopiam, qui post illius discessum id observavit, edocendus erat, quemadmodum verè se edoctum a Nepote protestatus est, ut nuper vidimus, & quidem verbis usum Chinæ Chinæ suis temporibus moderatum, postea verò immodicum *sensim* factum apertè connotantibus, nempe -- *Cujus usum istic tam frequentem, tam magnum sensim factum ais, ut &c.* En ergò quomodo excessum, quem hactenus non observaverat Clarissimus Ramazzinus, promulget, ut rem sibi a Nepote recenter delatam. Quòd verò excessum hujusmodi penès nos nunquam ille antea observasset, evidenter patefaciunt alia verba ejusdem Dissertationis pag. 132. Resp. Jatroapologeticarum, ubi postquam recensuit mala, quæ ex usu Quin-quinæ intempestivo procedere existimat, subdit -- *Hæc olim non ignota erant Medicis Mutinensibus meorum temporum* --, nominando etiam aliquem ex viventibus eo ipso tempore, quo Dissertationem suam conscripsit.

Quamobrem, cum uno modo locutus sit Patruus, vivente, nec reluctante Nepote, alio verò modo loquatur Nepos extincto Patruo, videtur, & ob hujus dignitatem, & ob alia plura, major fides habenda Patruo, quàm Nepoti; præsertim cum Patruus nunquam in medendo, vel consultando difficilem se præbuerit

reci-

recipiendæ D. Torti methodo, ut ex pluribus locis The-
rapeutices illius manifestè patet, difficillimum verò se
præbuerit Nepos, qui quoties Chinæ Chinæ usum sibi
a D. Torto propositum detrectavit amplecti, toties cum
sui nominis jacturâ deceptus est, intempestivum scilicet
reputans, immodicum, vel amethodicum usum ejus-
modi, cum tamen eo solo statim feliciter convaluerint
Ægri, ut clariùs infra.

IN CHINIZANDIS FEBRICITANTIBUS &c.

pag. 6. lin. 6. 7.

Nimis pueriliter
sibi complacet Historicus noster de repetitâ hac ineptiâ
abludente ab ethymo. Sed quoniam illi arridet invo-
luntaria hæc Syncope, indulgeamus genio illius: &
quemadmodum scribimus *symptomatis* pro *symptomatibus*,
Emblematibus pro *Emblematibus*, ita & dicamus *Cbinizare*,
pro *Cbin-chinizare*, fingendo pro nunc, in gratiam
illius, nullibizatam, seu nusquizatam *Chinæ* radicem,
quæ sola, ut annotavimus, pro *Cbinizando* producit
etymon verum. Sed de his jam satis. Ad rem.

Certum est, notum fuisse Clarissimo Ramazzino
quam methodum in cbinizandis Febricitantibus observarent
Nostrates Medici, videlicet Mutinenses: dum enim de
Nostratibus loquitur Carpensius Historicus Mutinæ agens,
meritò posset ambigi, an de *Mutinensibus* esset audien-
dus, an de *Carpensibus* suis, nisi de mente illius edoce-
remur aliunde, certum est, inquam, id notum fuisse
Clarissimo Ramazzino, tum ratione longi incolatus sui
in hac Urbe, tum ratione repetiti ad tempus postlimi-
nii sui, cùm silerent Exedræ Patavinæ; utroque enim
tempore curationes a D. Torto habitas non semel inspe-
xit Socius & ipse; sed illi haud displicuit unquam Me-
thodus ejusdem D. Torti (siquidem illi unquam displi-
cuit) nisi postquam ea publici juris facta fuit, & pro-
mulgatæ Curationum Historiæ. Undecumque postea id
eveni-

evenierit, ac undecumque fuerit ille emendicatus colorem pro conscribendâ Dissertatione suâ, ipse viderit: Nepotem certè protulit, ut demonstravimus, tamquam Relatorem somniati abusus, qui post discessum suum apud nos invaluerit, atque ob id certè ipsum Nepotem suum; quem cœteroqui producere non erat opus, Medicorum Mutinensium odio exposuisset, si odisse capax foret integerrimus Cœtus iste.

Immo nisi talis revera foret, nova illi accederet ita sentiendi, ac excandescendi occasio ex minimè castigatis Historici nostri verbis, quibus dum semetipsum ab Accusatoris notâ purgare contendit, abusum Chinæ Chinæ a Patruo nobis adscriptum penès nos verè adfuisse confirmat implicite, inquires in hoc Contextu - *At hoc mihi minimè tribuendum; idque faciliè quisque intelligat, qui meminerit, Ramazzinum ad triginta circiter annos hanc Urbem alteram veluti Patriam incoluisse, atque hic Medicinam tandiu fecisse. Quare a nemine edocendus erat ille, quam methodum in chinizandis Febricitantibus observarent Nostrates Medici: ubi notanda peculiariter veniunt verba illa -- In chinizandis febricitantibus --* quippe irriforia simul, & acria, cujusmodi forent, si quispiam de nimio usu Rhabarbari, Aloes, aut Tartari nos culpans diceret, notum esse, *quam Methodum in Tartarizandis, Aloe-tizandis, aut Rhabarbarizandis Ægrotantibus observent Nostrates Medici;* ipso enim verbi lusu importaretur Nostratium Medicorum in iis remediis administrandis expressa nimietas.

Atque hîc quidem nequeo quin obstupescam vel obiter considerans, quomodo Ramazzinus hic noster audeat judicium ferre, & modò, & multò magis infra, de Methodo justâ chinizandi Febricitantes, aliosque deludere verbo hocce suo, cum meminisse deberet Historiarum a D. Torto candidè relatarum in suâ Therapen-
tice

tice pag. quidem 368. 416. & 476.; sed præsertim Historiæ pag. 444. descriptæ Nobilissimi Equitis Comitæ Claudii Rangoni, ubi adversus Peruvianum Corticem a D. Torto superaccito, cum res in præceps rueret, sibi propositum, tanta efflutiit ille, intempestivum reputans, atque amethodicum, cum tamen, eo in usum revocato, statim, ut D. Tortus palàm sponderat, convalescit Nobilissimus Æger, proximè cæteroqui omnium iudicio, nec diffidente Ramazzino nostro, moriturus, si nempe omissa fuisset oblatio Corticis, ut fortè obiit nonnullus alius, pro cuius salute non placuit eidem id remedium administrare.

Et etiamnum os aperit Accusator noster, ac contemptorium, ut ita dicam, ferre audet iudicium de methodo, quam servant in præscribendâ Chinâ Chinâ Nostrates Medici, postquam ipse hac in re in tam splendidâ Personâ tam crasse hallucinatus est? Quænam foret modò confidentia illius, si vera tunc evasisset opposita ipsius prognosis, cum, quasi Argivum Clypeum abstulisset, adedò intemperanter se efferat ex quo miserrimè defecit?

CUM HORATIO CREPANT &c.

pag. 6. lin. 8. 9.

Hic eruditionem suam ostentare incipiens Historicus noster, satis inconcinne Lyrici Carmen transfert ad novos usus: proinde crediderim Horatium, si revivisceret, hodie dicturum, quoddam

Pharmacopœa,

Mendici, Mimæ, Balatrones, hoc genus omne

Mæstum, & sollicitum est, plusquam de morte Tigelli, se tam illepide huc trahi ad frigidam materiam risus. Verùm quid risum, aut jocum dixi, qui sarcasnum potius dixisse debueram? Postquam enim cœperunt anno 1696. & 1697. (statim scilicet, ac apud nos Chinæ Chinæ nomen auxerunt Curationes insignes a D. Torto percam

eam hic habitæ) postquam, dixi, cœperunt ex hac Urbe prodire quindecim Epistolæ, varia de hoc unice febrifugo cogitata continentes, a Viro Clarissimo nuper laudato D. Joanne Baptista Davinio sub nomine *Hæctoris ex Valle* Italico idiomate conscriptæ, & in Diarii literarii Veneti, vulgo *- Galleria di Minerva* Tomo 6. pag. 237. & seq. insertæ: postquam anno 1699. ex eâdem Urbe nostrâ, eodemque Clarissimo Davinio Auctore, exiit alia Dissertatio Academica *De Chinæ Chinæ in Febris utilitate* ibidem pag. 110. & seq. proflans: postquam anno 1709. cusa est in hac Urbe Synopsis Therapeutices D. Torti, incompertam hætenus Chinæ Chinæ administrandæ methodum Orbi literario promittens: postquam anno 1712. ab hac eâdem Urbe ortum habuit Tractatus ipse Therapeuticus ejusdem D. Torti, tot, ac tantis illustrium Curationum solâ Chinâ Chinâ hîc peractarum Historiis undique refertus: postquam eidem Tractatui annexæ publicam lucem ex hac pariter Urbe viderunt multiplices, tum ab Excell. Clerico, tum a me ipso exaratæ arduarum Curationum, hoc uno Remedio ad D. Torti methodum exhibito, feliciter absolutarum Historiæ: postquam denique in hac Urbe anno 1715. concinnatæ fuerunt, & ab universo Collegio nostro promulgatæ Responsiones Jatro-apologeticæ ejusdem D. Torti, novis experimentis, rationibus, & auctoritatibus saluberrimum Chinæ Chinæ usum confirmantes: postquam hæc, inquam, omnia præcesserunt successivo viginti saltem annorum tractu, profectò nonnisi contumeliosè, ac audacter prolatum potest intelligi scurrile illud Ramazzini nostri *- Jam diu est quòd in hac Urbe Chinam Chinam crepant Balatrones, & hoc genus omne: quasi jamdiu sit, quòd in hac Urbe nonnisi turpissimum hoc genus hominum Chinam Chinam prædicet tot Februm profigatricem, cum nonnisi de vilissimo hoc gentium*

tium genere loquatur ille, duos interim Viros Clarissimos modò recensitos (ut de D. Clerico, de aliis Collegis, & de me ne hiscam quidem) sub hoc ipso genere audacter complexus. Hæc porrò, ut ajebat Scaliger. Exerc. ciii. 4. *adeò malè sana sunt, ut sibomacum facere possint etiam plumbeo Stoico.*

FINXIT ILLE &c.

pag. 6. lin. 13.

Finxit ergo Ramazzinus Senior, cum scripsit, ea ex Nepote se per literas intellexisse. A Patruo igitur fingente, non a D. Torto in Scenam pertractus est Ramazzinus Junior. Quid enim ad D. Tortum planè inscium, si finxit Clarissimus Ramazzinus? Et quisnam ex Medicis Mutinensibus Vates erat, ut silentem Nepotem a Patruo adductum ut accusatorem nostrum, a reatu minùs sinceri Accusatoris absolueret? Sanè si *Rhetores, & Dialogistæ* effingerent, ac Orbi nunciarent sibi scriptum aliquid non indifferens, sed turpe, ac in materiâ gravi, in dedecus cujuspiam a Viro vivente, idque tranquillè ferente, haud scio, ad quæ teneretur, ut satisfaceret honestati *Rhetor*, seu *Dialogista*, & *Qui* tacitè passus esset se *Accusatorem* fieri. Ne moveamus ergo ampliùs hanc Camarinam utrique Ramazzino nimis infensam.

Quòd si verè apud Patruum Auctor non fuit Nepos de immani apud nos Chinæ Chinæ abusu, ut quid non benè usus est veniâ, seu mavis indulgentiâ, quam illi obtulit humanissimus D. Tortus in Respons. Jatroapologeticis pag. 188, ut locum daret resipiscentiæ illius? Cur D. Torto acceptam non retulit bonam de se illius opinionem, justam quidem in re etiamnum asserendo, sed cui oppositam meritò instillaverat assertio Patruï? Atque ideo, cur mutuis officiis rationalem pariter, quippe in dicto Clarissimi Ramazzini fundatam, D. Torti suspicionem se quoquè libenter excusatam habere non

E

pro.

prodidit, a cæteris postea Causæ momentis cautè, & prudenter abstinens, ne vel Patruo, vel Collegis injurius quodammodo videretur? At suam minimè valuit animi impotentiam occulere; sed subtracto utcumque per negationem semetipso a notâ Relatoris audaculi, & *verba faciens mortuo contraria*, omneque crimen in illum refundens, odiosam nihilominus illius assertionem pro viribus adhuc sustinere tentavit in nostrum dedecus, ut clariùs infrà. *Quid ergo verba audiam, cum facta videam?* aiebat Cic. famil. l. 7.

DE FORENSIBUS &c.

pag. 6. lin. 17.

PER verbum hocce non parum ambigo, an Patruum Censuram Nepos restrinxerit, ut videatur in animo habuisse, an ampliavit. Si verbum in suâ significatione sumatur, ad Medicos Urbanos in *Foro* judiciali, vel *Emporio* ipso versantes, vel propè habitantes ea coarctabitur; at ferè nullos hujusmodi reperio. Ad Agyrtas, seu Circulatores, Circumforaneos, & Nundinatores, nec vox trahi potest, nec res. Cum ergo subdat, per Medicos *inter Scultennam, & Gabellum* degentes Chinæ Chinæ nimium addictos, intelligi quidem debere Medicos *Forenses*, sed posse etiam intelligi alios *similis intrâ Urbem farinæ*, credendum est omnino, quòd ille ad leges sui *Cbinizantis* Lexici vocem *Forensium* Medicorum usurparit pro *foris*, seu *extra Urbem* habitantium, vel inibi Medicinam facientium; adedque hoc loco intelligendum esse Patruum Censorem de *Castellanis* Medicis, aut *Paganis*, idest (ignoscat doctus Lector) in aliquo Pago versantibus: quos quoque *Orthodoxos* esse, seu rectè opinantes, non prohibet incolatus Ruralis.

Si de his ergo per verbum *Forensibus* amat Nepos intelligi, ampliatur illico secundùm hanc glossam Patruum Censura. Cum enim ille pluribus in locis Dissertationis suæ, ut ad oculum patet, locutus sit semper, & expres-

expresè de Medicis *Mutinæ* degentibus, idipsum interpretabar ego, tam de verbo *istic* adedè frequenter repetito, quàm de loco *inter Scultennam, & Gabellum* medio. Sed cum docear ab Historico nostro, per hoc ultimum indicari etiam Medicos extra Urbem degentes, amplior evadit, ut patet, adedèque nocentior castigatio Censoris. Tantùm abest, ut hæc interpretatio quidquam minuat de liberiore in nos ferè omnes confidentiâ illius.

QUORUM NONNULLI &c.

pag. 6. lin. 18. & 19.

EA de Nostratibus Medicis omnibus opinio mihi non est, ut velim contendere, unum, vel alterum ex iis esse non posse, qui revera vel sit, vel possit cuipiam videri nonnunquam nimius in Chinâ—Chinâ offerendâ, ut & alium in purgando, alium in sanguine mittendo &c. quandoquidem in qualibet regione, ac Urbe id vitium in uno, vel altero facilè reperitur. Verùm hîc non quæritur, an inter viginti plus minùs Medicos Urbanos unus, aut alter è Junioribus forsan, & minùs expertis aliquando superfluat; sed an longè major exorbitet, ut in Ramazzinianâ Dissertatione asseritur, illorum numerus: in hoc enim uno consistit Censuræ acerbitas. Sed & *Nonnulli* ipsi, quos generaliter innuit Junior Ramazzinus, fortasse sunt *nulli*; si enim nonnulli verè sunt in mente illius, inter eos crediderim præcipuè ab ipso reponi D. Tortum, quem præ aliis antonomasticè *Medicum Chinistam* appellat, & cui reluctatus est olim, tamquam nimio, in curatione auspiciatissimâ D. Co: Rangoni. At hîc statim tota corrui machina Accusatoris: quàm cautus enim, quàm prudens, quàm utilis sit usus, quem in prædicto, & mille aliis in casibus habuit, quemque docet ex professo D. Tortus in Therapeutice suâ, jam notum est Orbi; nec diffitetur, ut vidimus paulò ante, Mangetus ipse. Et tamen tota fortè Mangeti de nobis ferè omnibus sinistra

suspicio huic gravi innititur effato Accusatoris nostri, instar Epiphonematis ab eodem prolato. At quomodo judicare potis erit, quinam sint nimii, qui nimies reputat Remedium illud tam utiliter præscribentes, ut in præcitato casu præscripsit, Historico nostro reluctante, D. Tortus?

Addo nihilominus, quòd cum ex mirabiliiori in dies cognitâ Peruviani Corticis virtute præviderit ipsemet D. Tortus, Vatis adinstar, futurum forsân, ut eâ abuterentur nonnulli (quod doluit ille vehementer in eâdem Therapeutice pag. 383. & seq.) proinde tantundem ferè scripti impendit in eo Opere ad explodendum abusum, quantùm ad inculcandum rectum usum illius Remedii, particulatim explicans, atque determinans hic, & nunc febres, ac tempora, in quibus par non sit eodem uti, æquè ac febres, & tempora, in quibus uti par sit, ut & modum, ac dosim unicuique feбри secundùm varia illarum tempora congruentem.

Tanta autem istius Magni Viri in hoc est peritia (atque hæc est peritia de Febribus, non præcisè de Chinâ Chinâ) ut non semel mihi contigerit illum in Nosocomio audire incunctanter dicentem -- *Huic, & huic Ægroto gravissimè habenti, etsi nil opis China China ferre posse videatur, feret tamen* -- atque ita eveniebat. Contra pluries ad me conversum subridentem vidi, cùm in consilium vocatus sibi proponi audiebat id Remedium a curante Medico obscuram aliquam febris periodum innuente, cui reponebat ille -- *Non obsto: quia saltem non oberit insons æquè, ac impotens hic loci medicamen, sed adhibebitur frustra* -- Atque hìc pariter dicto illius respondebat eventus. Ob id expediret admodum, ut Medici minùs periti attentè legerent Tractatum illius, non tantùm pro addiscendâ Methodo, ac dosi Remedii, quæ illi varia est, & pro variâ Febrium naturâ, & morbi tem-

tempore modò major, modò minor; minimè tamen unquam duarum unciarum quantitatem excedens, spatium trium hebdomadarum insumendam pro curatione simul, & præcautione unius ægritudinis; verùm etiam expediret *pro ipsis dignoscendis febribus, & opportunitate adbibendæ Chinæ Chinæ*, ad easdem ex arte curandas: qua deficiente cognitione, errant persæpe tam qui diminutè, quàm qui nimie eadem utuntur. Mutinenses itaque Medici, tam claro lumine assidue præ oculis habito, haud ita facile debitos transcendere limites erunt credendi, quamvis id de illorum *Nonnullis*, dolosâ quadâm specie sinceritatis super inductâ, etiamnum pergat asserere repetito conatu Accusator noster.

NIMIO CORTICE NAVIGANT &c.

pag. 6. lin. 21. & 22.

Æ Què felix jugiter est in leporibus suis, ac in re gravi noster Historicus: nempe & hîc miserrimè excidit formulâ. Adagium tritum est -- *Nare sinè Cortice*; -- non -- *Navigare sinè Cortice*. Res ipsa loquitur solis *Nantibus* aptabilis, qui scilicet priusquam sint nandi periti, egent adjumento Corticis, secus post; non verò *Navigantibus*, qui egent nunquam. In suo quidem legitimo sensu usurpavit olim hanc proverbialem methaphoram, ut usum ipsum Peruviani Corticis improbaret in primâ ex Constitutionibus suis Epidemicis Mutin. num. 15. Clarissimus Ramazzinus Senior, inquires, quòd eâ Constitutione peritiores Medentes *Nabant sinè Cortice*. Sed Juniori nostro imposuit sonus vocabuli, crediditque imò dictionem Patruï in meliùs evehere, contractum per Syncopen putans verbum *Nabant* a *Navigabant*, de nandi significatione simul, & de connexionione cum Cortice planè jejunos. Ne quæso Patruï festivitates imitari affectet, aut illis aggrediatur ornari plagiarius Nepos, cum nec sciat pro re nata transcribere.

Post

POST EDITAM &c.
pag. 6. lin. 23.

AD hæc quid reponam? Non aliud, nisi quodd *post editam* anno 1714. a Clarissimo Ramazzino De abusu Chinæ Chinæ Dissertationem, Junior noster ab usu Chinæ Chinæ ante editionem illiusmodi Dissertationis admodum alienus, ut patet ex Historiis in D. Torti Therapeutice descriptis pag. 368. 416. 444. & 476., eandem Chinam Chinam suis Ægrotis eâ liberalitate, & largâ dosi citrà insignem exigentiam præscripsit anno subsequenti, videlicet 1715., quâ nec D. Tortus, nec illius affeclæ uti solent vel in urgentissimis casibus. Aded parum apud Nepotem suopte genio in Chinam Chinam minimè pronum profecit Patruus vi suarum admonitionum, suæque Dissertationis, & aded conscius jam fuerit oportet Nepos de innocentia Remedii, ac de utilitate methodi diversissimæ a methodo Patruui, imò amplioris etiam ac sit methodus D. Torti, aliorumque Mutinensium Medicorum. Si ergo non obstitit Cl. Ramazzini Dissertatio, quò minùs Nepos illius de Antichin-chinistâ evaserit Medicus Chin-chinista, quo jure credendum, quodd alii Medici Chin-chinistæ vi Dissertationis hujusmodi evaserint Semichin-chinistæ?

Sed hucusque non admodum miror, etsi hinc habeant unde mirentur omnes ingenui. Miror tantum confidentiam Hominis omninò scientis, quodd sua in Chinam Chinam præscribendo liberalitas, etiam supra exigentiam morbi, & quidem *post editam* Patruui Dissertationem, nedum patet nobis Mutinensibus ex schedulis ab ipso conscriptis, & apud Pharmacopolas nostras existentibus, verum etiam alienigenis, quoties hac de re velint certiores fieri; quandoquidem illæ eadem nostri Accusatoris Schedulæ factæ jam sunt Orbi literario notæ mediis Typis publicis in Resp. Jatro-apologeticis D. Torti, ut cuique fusè, ac per extensum obvium est cernere
pag.

pag. 188. earundem Responſionum. Cæterum ~~Civitatis~~ *noſtræ Medici Orthodoxi*, cujuſmodi ſunt omnes vel ferè omnes, non, *poſt editam tantùm*, ſed etiam ante editam Ramazzinianam Diſſertationem *ſummâ cautione*, & *iudicio*, *moderatâque doſi* Peruvianum Corticem ſuis ſemper exhibuere Febricitantibus: nec niſi ſummâ injuriâ hîc implicite confirmat Nepos ſiniſtram aſſertionem Patruï, quòd nempe anteâ hîc eſſet ſomniatus abuſus in præſcribendo temerè, ac immodicè Peruviano Cortice.

Quòd ſi per moderatam doſim eam intelligat, quam arctiſſimè contraxit in ſuâ Diſſertatione Cl. Ramazzinus, certè in hoc ſenſu, nec ante, nec poſt editionem illius Diſſertationis moderatâ doſi ſunt uſi Medici Orthodoxi Civitatis noſtræ, ſed immodicâ; eâ ſcilicet, quâ uti ſolent D. Tortus Antagoniſta, & Mangetus Protector Clariffimi Ramazzini, ad cujus deſenſam compulſus ab aliis, ut ipſe innuit, amplam tamen proteſtationem priùs emittit, ſe videlicet nullatenus conſentire cum iis, quæ verè in Ramazzinianâ Diſſertatione, imò & in Conſtitutionibus Epidemicis ejuſdem Ramazzini leguntur, ſcilicet *nec circa naturam*, & *effectus Peruviani Corticis*, imò *nec circa modum illum adhibendi* (ſunt præciſa illius verba) *ut nec circa doſim*, quippe qui nullam in eo remedio malignantem unquam reperit, *largas ejuſdem doſes ſemper propinavit*, *febres ipſius beneficio perfectè ut plurimùm proſtigatas vidit*, *nullâ adveniente recidivâ, aut aliâ quâcumque ægritudine ſubſequentē*.

Quòd ſi parcior in hac Urbe viſus eſt Hiſtorico noſtro uſus Peruviani Corticis poſt editionem Ramazzinianæ Diſſertationis, animadvertat æquum eſt, quòd poſtremis hiſce annis rarior fuit illum liberaliter præſcribendi occaſio, quia nempe hoc tempore rariores obſervatæ ſunt Periodicæ febres *Pernicioſæ*, in quibus uniçè largior eſt nobis uſus illius Remedii, cum contrà in
vulga-

vulgaribus Intermittentibus, in quibus illud liberaliùs præscribunt vulgares itidem Medici, parciùs, ac rariùs præscribant Mutinenses, præsertim D. Torti sequaces. Atque hìc cohærenter velim notari, quòd qui nos culpant ut nimios in illiusmodi Febrifugi usu, ipsi verè ut plurimùm nimii sunt, ubi nempe eo Remedio vix ullum est opus: ubi verò opus est maximum (quod nunquam didicerunt) religiosè, seu potiùs superstitiosè abstinent, culpantque idcirco ut nimios, qui opportunè, ac feliciter ibidem utuntur.

Ob hæc omnia ægerrimè fero, qui nuper tres Fabricitantes ex *Perniciosis* Intermittentibus, mox *Subcontinuis* factis, quàm proximè morituros, favente Deo, per liberalem Chinæ Chinæ usum servavi, egerimè inquam fero, methodum nostram, quòd idem est ac dicere D. Torti methodum, ab uno, vel altero ex Medicis Mutinæ degentibus, atque ex gratiâ Collegio, vel Civitate donatis, adedò turpiter traduci apud ipsos Extraneos; cum ex adverso adeò recta, & adedò utilis ea sit, ut credam, gravissimè delinquere, ideoque multà dignos esse, (ut contra Medicos omittentes clamat Paulus Zacchia Quæst. Medic. legal. lib. 6. tit. 1. quæst. 1.) quotquot indè renuunt edoceri, magisque quotquot de illius utilitate satis conscii, eam nihilominus respuunt, Vulgoque ignaro, sed persæpe virium illius indigo, vel irrationalem, vel noxiam student depingere: nullum siquidem in Arte universâ remedium est aliud, quod Hominem in casibus quibusdam peculiaribus, nec admodum infrequentibus, certò periturum certò pariter servare valeat, quàm Peruvianus Cortex methodo, quam D. Tortus in suâ Therapeutice nos docuit, opportunè adhibitus.

MORTUO VERBA FACIENS &c.
pag. 6. lin. 30.

Hic parum immoror,
quia

quia satis Orbi literario patefecit D. Tortus justissimam occasionem respondendi Cl. Ramazzino, etsi amplius non viventi, diluendo objecta, primum sibi, deinde nobis ab eodem facta. Cuncta per extensum videas ex *Prolusione ad Disceptationem universam* in Responsionibus Jatro-apologeticis ejusdem D. Torti, vel saltem pag. 3. 4. & 5. ejusdem Prolusionis.

DE MANIFESTA ANTILOGIA &c.

pag. 6. lin. 31.

Nisi de manifestâ antilogiâ jure merito a D. Torto notatus fuit Cl. Ramazzinus; de malè nobis traditâ antilogiæ naturâ notandi posthac Dialectici. At modò non vacat hîc immorari, quoniam inferiùs hæc crambes est recoquenda ad fastidium usque. Interim percurrere Lector voluptatis ergò defuncti Ramazzini Textus ab invicem discrepantes, quos a pag. 18. ad 24. Respons. Jatro-apologeticarum posuit ob oculos D. Tortus, ac subinde *Antitheses Ramazzinianas* a pag. 25. ad 28. earundem Responsionum curiosus lustra, & vide quâ fiduciâ lucem Soli perneget Junior noster, Talpas se allocuturum fortasse putans; Sed pergamus.

Non ut Lectores faciliùs detineret Cl. Ramazzinum de manifestâ antilogia D. Tortus notavit; sed ut ostenderet, vera esse quæ scripsit ipse de eodem Ramazzino in Therapeutice suâ a pag. 637. ad 641., eum nempe ab anno 1696. cœpisse fieri valde amicum Peruviano Cortici, etsi illum ab anno 1690. ad 1694. modò laudasset, modò culpasset, juxtâ varias eorundem annorum Constitutiones; ac denique progressu temporis maximum illius Remedii Patronum absque ullâ hæsitazione, imò argumenti, quod ipsemet D. Tortus enucleandum assumpserat, Fautorem evasisse; idque palàm fecisse variis in Opusculis suis ab anno 1700. ad 1712. Quæ postrema D. Torti asserta eodem anno 1712. ab ipso promulga-

mulgata cum penitus everterentur ab iis, quæ paulò post, anno videlicet 1714., protulit Cl. Ramazzinus in Dissertatione suâ *De abusu Chinae Chinae*, coactus est D. Tortus pro sui effati veritate tuendâ priores simul, atque novissimos ejusdem defuncti Ramazzini Textus conferre, ac juxta ponere, atque indè *manifestam antilogiam* inter ea, quæ ex unâ parte repetitis vicibus scripsit ab anno 1700. ad 1712., & ea, quæ semel scripsit anno 1714. ex alterâ, vel invitus detegere.

Nec tamen ideo reprehendere aggressus est D. Tortus antilogiam illam, quâ talem, ut loquuntur Scholæ: in rebus siquidem opinabilibus, ac præsertim medicis, pro variâ observatione rectè institutâ mutare quandoque sententiam laudabile potius est. Et revera sicuti in citatâ Dissertatione §. 3. pag. 39. Respons. Jatro-apologet. fassus est Cl. Ramazzinus *se juvenali ætate, ac in virili etiam statu Chinam Chinum in magno pretio habuisse, precedente verò ætate* (scilicet ab anno 57. ad 61. vel 62. ejusdem ætatis suæ, quo tempore Constitutiones Epidemicas Mutinenses conscripsit) *se recessisse non parum a priori sententiâ*, neque tamen idè de ullâ inconstantia, vel contradictione fuit a D. Torto notatus: ita & finè crimine, aut reprehensione potuisset rursus opinionem Cortici amicissimam, quam paulò post editas Constitutiones illas denuo suscepit, atque ab anno ætatis suæ 67. ad 79. pluribus in Operibus suis apertè patefecit, in adversam pariter iterum mutare, si hujusmodi mutationis fundamenta vera, rationes solidas, aut *recentia*, & firma protulisset experimenta ex *alteriore novâ praxi* deprompta.

At cum hujusmodi mutatio contigerit ferè dixerim momento temporis, ac in extremo ipsius Senio, cum nullam omninò posset ille, sive gravissimam ætatem respicias, sive invaletudinem, & infortunium civitatis,

citatis, praxim medicam exercere; denique cum historia, numero tantum septem, vel octo, etsi a septem lustris petitz, quibus innixam profert hanc mutationem, non modò a D. Torto fuerint detectæ partim apocryphæ, partim non infelices, quippe tandem salutarem terminum fortitz; immò cum omnes jam contigissent, ipsique Cl. Ramazzino fuissent notissimæ, priusquam ille tam vasta Corticis encomia deprædicasset; propterea non de antilogiâ tantum, quæ innegabilis est, sed de antilogiâ nullo innixâ solidæ rationis, observationis, aut experimenti fundamento, vi cujus novissima assertio priori prevalere queat; uno verbo de antilogiâ, quæ nullam admittit excusationem, quæque vel ex solâ inconsistentiâ, vel ex garriendi pruritu ortum habuit, notavit illum D. Tortus. Vide propterea Respons. Jatro-apologeticas istius pag. 30. 40. 41. 71. atque a pag. 178. ad 181.

UT COMMENTUS EST APOLOGISTA &c. pag. 7. lin. 2. **Q**uidquid tam in Therapeutice suâ, quàm in Resp. Jatro-apologeticis de versatili circa Chin-Chinam Cl. Ramazzini opinione protulit D. Tortus, aded concordat cum scriptis ejusdem Cl. Ramazzini, ut mirum sit, Excell. Bartholomæum tam animosè, simulque tam falsò pronunciare non dubitasse, quòd sit ille quicquam *commentus*. Ad evidentiam siquidem ostendit D. Tortus, adductis perpetuò, aut fideliter saltem citatis Ramazzinianis Textibus, eundem Ramazzinum de Peruviano Cortice plurimis in Operibus suis ita sensisse, ut nullatenus Praxi Mutinensium Medicorum in eo Remedio administrando posset succensere, nisi semetipsum, & potiora scripta sua miserimè vulnerando.

Quòd si ante editionem postremæ Dissertationis suæ *numquam ex professo scripserat ille de Chinâ Chinâ,*
 F 2 suam

suam tamen de illâ in non paucis aperuerat opinionem, quam sive nomine *Hypotheseos* cuiuspiam velit appellare Nepos, sive non, parùm refert; cum nec eo nomine illam appellaverit uspiam D. Tortus. Satis est Cl. Ramazzini mentem exinde innotuisse, præsertim cum in citatâ Dissertatione §. 7. pag. 45. & 46. Resp. Jatro-apologeticarum, moneat ille, attendendum esse quid de Chinâ Chinâ sentiant, *non Scriptores, qui ex professo de Cbinâ Cbinâ scripsere, sed ii, qui datâ occasione tractandi de Febris, ac de illarum remediis* (quod egit variis in Opusculis suis Ramazzinus ipse) *de hoc Peruviano Febri-fugo sanâ mente, ac ingenuè disquisiverunt*. Cum verò non satis se explicet Junior noster, dum inquit, prædicta de Ramazzini opinione *commentum esse Apologistam*, videlicet D. Tortum, in *Opere suo de Cbinâ Cbinâ*, cum inquam non satis se explicet, quandoquidem titulus iste nulli ex ejus Operibus præpositus est, licèt tam Therapeutice specialis, quàm Resp. Jatro-apologeticæ circa eam versentur materiam; propterea æquum est quicquid utrobique de Ramazzini opinione scripsit D. Tortus, & quicquid Cl. Ramazzinus pluribus pariter in suis Opusculis scripsit, huc iterum revocare, ut cernat quisque, an quicquam sit *commentus* D. Tortus Ramazzinum de Chinâ Chinâ scripsisse, quod ipse verè non scripserit Ramazzinus.

Et primò quidem nusquam omnino dixit D. Tortus, sive in Therapeutice, sive in Respons. Jatro-apologeticis, *Ramazzinum ex professo de Cbinâ Cbinâ scripsisse, aut de illâ Hypotheseim ullam posuisse*, ut falsò penitùs hìc comminiscitur Historicus noster. Scripsit tantummodo a pag. 638. ad 640. Therapeutices suæ, item pag. 3. 29. 30. & 40. Resp. Jatro-apologeticarum, Cl. Ramazzinum in Constitutionibus suis Epidemicis parum amicè sensisse de Peruviano Cortice, ac præsertim in primâ
anni

anni 1690. num. XV. & num. XXXXVII., mitius verò, ac favorabilius sensisse in secundâ anni 1691. num. XXXIV. & num. XXXVII. atque sinistrè in reliquis annorum 1692. 93. & 94. num. XXXII. & num. LVI. secundum variam observationem illis temporibus a se habitam. Atque hucusque assertio D. Torti minimè discordat ab ipso Historico, cum sic fateatur D. Tortus ipse, Cl. Ramazzinum in iis Constitutionibus *modò laudasse, modò etiam culpasse* eundem Peruvianum Corticem. Rectius tamen culpasset Medicos, quicumque illi tunc fuerint, illud Remedium *in Febris lentis ab ortu Continuis*, quibus nullo jure conveniebat, præscribentes in Constitutionibus saltem trium posteriorum annorum 1692. 93. 94. quod nemo nostrum hodie tam facile aggrederetur, postquam Febres Cortice curabiles a Febris Cortice non curabilibus clarissimè D. Tortus discriminauit.

Prædictis usquemodo cum Historico nostro concordantibus addidit D. Tortus locis citatis, tam in Therapeutice, quam in Resp. Jatro-apologeticis, eundem Cl. Ramazzinum visum esse ex iis, quæ observaverat, id generaliter statuisse, nempe, *Chinæ Chinæ usum tutiorem esse, ac feliciter in calidis, & siccis Constitutionibus cum temporum, tum humorum, non ita in frigidis, & humidis*: quod videtur esse genus quoddam *Hypotheseos*. Atqui reverà Cl. Ramazzinus circa finem Constitutionis anni 1691. pag. 131. & 132. Edit. Patav., Edit. verò Genevens. pag. 186., postquam varium ex usu Chinæ Chinæ exitum consideravit, hæc subdit - *Hinc practicam cautionem, ulteriori tamen observatione confirmandam, elicio, securiorem esse Chinæ Chinæ usum, quando humores fræno potius egeant, quam stimulo. Anno elapso ob frigidam, & humidam Constitutionem tota humoralis massa, utpote crassa, ac segnius fluxus, stimulanda erat, ac ad motum*
cienda:

cienda: hac æstate verò ad contagium prona, ac nescienti stare loco, erat potius sufflaminanda; quod mirè præstabat Peruvianus Cortex, humorum impetum compeſcendo. Circa finem verò ultimæ Constitutionis trium subsequentium annorum pag. 192. Edit. Patav., Edit. verò Genevenſ. pag. 216 habet hæc alia. -- Non est bujus loci in usum, & naturam tam Celebris Febrifugi altius inquirere; solum hac occasione memorare libeat, annotasse me in primâ meâ Dissertatione. De Constitutione anni 1690 (scribere debuisset in secundâ anni 1691.) quod ulteriori observatione confirmatum comperi, in frigidis & humidis Constitutionibus, quæ corpora nostra crassis humoribus infarciunt, parum salutarem esse Corticis Peruviani usum; in calidis verò, & siccis Constitutionibus, in quibus humores aliquo egent sufflamine, Remedium istud egregiam operam præstitisse. Atque ita nondum quicquam retulit D. Tortus, ut a Cl. Ramazzino prolatum, sive per modum dubitationis, sive per modum asserti, quod ipse verè non protulerit Clarissimus Ramazzinus.

Difficultas, ut reor, sita est in eo, quod in contextu suo asserit D. Tortus, videlicet Cl. Ramazzinum suam tractu temporis reliquisse dubietatem, & *finè allâ limitatione temporum, ætatum, temperamentorum &c. Peruvianum Corticem semper proficuum, tutum, ac utilem in Periodicis Febris etiam malignis deprædicasse: quod est aliud genus Hypotheseos, vel opinionis, vel sententiæ, quodque nullatenus admittit Historicus noster. Etenim ille (ut rem totam larvâ impositâ develemus) considerat solum, quæ partim amicè, partim sinistrè scripsit de Cortice Cl. Ramazzinus eo quinquennio Constitutiones Epidemicas respiciente, nempe ab anno 56. ad 61 ætatis suæ; simulque, quasi nunquam interruptâ ejusdem argumenti serie, considerat ea, quæ sinistrè tantum scripsit postremis mensibus vitæ suæ, subdens alacriter -- Hoc autem*

nam confutò egit viginti sex ab hinc annis non sine egrotantium utilitate in Constitutionibus suis Epidemicis Mutinensibus, & in nuperâ Dissertatione de Abusu Chinæ Chinæ &c. Sed hic subest error Chronologiæ; omittuntur enim de industriâ quæ in laudem, & usum illimitatum illius Febrifugi pronunciavit in aliis Operibus per annos tredecim intermedios ponderationis Senectutis suæ, ab anno videlicet 67. ad 79. inclusivè ejusdem ætatis. Cuncta per extensum videlis Lector a pag. 18. ad 24. Resp. patro-apologeticarum in Textibus Ramazzinianis Corrici favorabilibus. Interim tamen cursim observa hos alios paucos sententiam Cl. Ramazzini, *non de Chinâ Chinâ ex professo, sed de Febris scribentis* patet facientes, ut noscas illico, an D. Totius quicquam commentus sit, quod clarè professus non sit Ramazzinus ipse.

Sic ergo inquit idem Clarissimus Vir in Orationibus *Justici* argumenti Patavii conjunctim editis anno 1708, nempe Oratione 7. pag. 212. & 213., ubi documenta Theorica, & Practica profitetur se studiosæ Juventuti suggerere. *Solus Peruvianus Cortex nobis a Divinâ Beneficiâ munus concessum sine alterius rei mixturâ in qualibet regione, quocumque anni tempore, ætate, sexu, temperamento Febres saltem recurrentes, atque intervallatas fugat, & exterminat.* Hic igitur tollit de medio Cl. Ramazzinus conditionem de varietate Constitutionis temporum, aut temperamentorum calidæ & siccæ, vel frigidæ, & humidæ; quod in Constitutionibus Epidemicis observandum contendebat. Hic pariter, ubi Peruvianus Cortex dicitur *Febris saltem recurrentes, & intervallatas fugare, & exterminare*, videtur corruere id, quod de hac Medicinâ dolosâ febrem tantum conspiciente, ut recandescat violentior, scripserat in iisdem Constitutionibus pag. 17 & alibi. En ergo quanta opinionis diversitas; Hic nempe video laudes, probra non video.

Idem

Idem pag. 102. & 103. Orationum supradictarum Jatrici argumenti Oratione 3. in laudes Chinæ Chinæ effusus hæc habet .. *Profecto postquam hujus Remedii usus innotuit, & præmissis justis purgationibus, non semel tantum, ut olim, sed plures ad dies exhiberi cœptum, donec febrile miasma fuerit penitus exantlatum, talem febrium doctrinam, illasque curandi methodum factam fuisse fateri oportet &c. ut valere jussu tot pharmaceuticis præsidis, modico Quin-quina pulvere exhibito contumaciores Febres vincas dent manus. Atque & hîc omni rejectâ dubietate, omni posthabitâ noxâ, quam in Constitutionibus Epidemicis protulit, nedum sententiam mutat, sed & Methodum, olim, cum easdem Constitutiones scripsit, sibi usitatam in eo Remedio exhibendo. Et hoc non est sentire aliter, ac in Constitutionibus Epidemicis, ut scripserat D. Tortus? Saltem si Chinam Chinam, modò utilem esse, modò non esse ibidem asseruit, hîc sentiper, & sinè ullâ limitatione utilissimam prædicat.*

In Dissertatione denique *De Contagiosa Epidemia*, quæ in Boves irrepsit, Patavii editâ anno 1712. pag. 37., & Genevæ recusâ in suis Operibus pag. 799 loquendo de Chinâ Chinâ Eruditissimus Ramazzinus sic inquit .. *Equidem hoc præsidii genus in febribus periodicis miranda præstat, & præsertim in Tertianis intermittentibus malignis, quæ in ipso impetu accessionis ægros interdum necant &c. Hoc enim Febrisfugum fermentum illud malignum siquæ penitus restinguit, siquæ ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne æger in ipso febris accessu intereat. Et hoc non est sentire omnino aliter, ac in Constitutionibus suis Epidemicis, in quibus scripserat pag. 57., & 162., usum Peruviani Corticis ægros non rarò in extremum vitæ discrimen, in stupiditatem, & soporem, aut ad insanabiles ægri-tudines sensum deduxisse, vel inopinatò sustulisse? Imò non est hoc idem omnino sentire cum Therapeutice D. Tor-ti, ut*

ti, ut in eâ loco aliàs citato asseruit ipsemet D. Tortus? Quidnam ergo commentus est iste? & quidnam est ex iis, quæ D. Tortus dixit Ramazzinum scripsisse, quod Ramazzinus non scripserit?

MODO LAUDARE, MODO ETIAM
CULPARE &c. pag. 7. lin. 4. 5. **E**T si, propriè loquendo, perperam culpetur Remedium suapte naturâ salubre, si quando præposterè adhibitum consuetam opem non contulit, puta in Constitutionibus quarundam Februm, quibus vel nullo modo, vel nonnisi determinato quopiam illarum tempore congruebat; nihilominus libertatem hanc modò laudandi, modò culpandi Chinam Chinam, modò opportunè, modò inopportunè tunc administratam in diversis Constitutionibus, & circumstantiis minimè damnavit uspiam in Ramazzino D. Tortus, qui, non secùs ac ille, imò clariùs, & æquiùs, alicubi Peruviano Cortice utendum docuit, & alicubi nequaquam utendum.

Per hoc ergo, quòd hujusmodi Remedium in Constitutionibus Epidemicis Mutinensibus modò laudaverit, modò improbaverit ipsemet Cl. Ramazzinus, secundùm varias, quas diversis temporibus sibi visus est de illo habuisse observationes, de nullâ illum antilogiâ notavit D. Tortus, ut videre est in illius Therapeutice pag. citatis 638. 639. 640, quandoquidem nulla ibidem verè adfuit contradictio, sed potius observatio infirma, minusve diligenter instituta. Constat siquidem apud expertos, & peritos observatores, ut solidè pluries animadvertit D. Tortus, in quibusvis, utut diversis, Constitutionibus temporum, ac morborum, Chinam Chinam eundem semper effectum præstare, febres omnes depellendi, quas de more infringit illius activitas, & in quibusvis pariter Constitutionibus præstare semper oppositum, eas non depellendi, ad quas vis illius minimè est destinata.

G

Non

Non negaverim tamen, in nonnullis Constitutionibus Febres Intermittentes nonnunquam diuturniores, contumaciores, vel frequentius recidivas regnare, ob dispositionem fermenti febrilis iis temporibus magis crassi, magis copiosi, magisque activi. At quid culpatur China China, hisce casibus indiscriminatim, ac sæpius intempestivè adhibita? Culpentur Medici hæc non considerantes, & vel citius, quàm par esset, vel corporibus haud satis dispositis, ac præparatis illam præscribentes; multoque magis culpentur, si a febrium similitudine decepti, quippe minus in arte versati, præscribant in febribus Cortice suapte naturâ non curabilibus, etsi eo Remedio curabiles iis appareant. Cæterùm illud præ aliis animadvertendum, videlicet in Febribus Perniciosis de Intermittentium, vel Subintractantium naturâ, quamquam recenter Continuis factis (quod est verum argumentum Therapeutices D. Torti, de vulgariibus Intermittentibus perfunctoriè tantùm agentis) Chinam Chinam præsentaneum semper in quibusvis Constitutionibus, & circumstantiis ab eo expositis auxilium esse, Ægrumque ab Orci faucibus fermè semper eripere; ut idè in illiusmodi casibus nulla unquam sit occasio illam culpandi.

Ut ergo ad rem nostram redeamus, Antilogia inexcusabilis; de quâ Eruditissimum Ramazzinum D. Tortus notavit, & quam industriè declinare satagit illius Nepos, non consistit inter ea, quæ in Constitutionibus Epidemicis, & in nuperâ sua Dissertatione De abusu Chinæ Chinæ protulit idem Ramazzinus, illam referens in quibusdam Constitutionibus *utilem* extitisse, & in quibusdam *parum proficuum*; sed consistit inter ea, quæ post editas Constitutiones Epidemicas constanter per annos tredecim repetitis occasionibus scripsit idem Cl. Ramazzinus in laudem Peruviani Corticis, nempe
ab anno

ab anno 1700. ad 1712., five ab anno 67. ad 79. ætatis suæ, & inter ea, quæ anno ipso 1712., videlicet octogesimo ætatis suæ, iterum scripsit in contumeliam ejusdem Remedii in iisdem planè circumstantiis considerati, ut videre est a pag. 18. ad 28. Respons. Jatro-apologeticarum D. Torti. Profectò cæcutiat necesse est, qui hæc non videt, vel alios cæcutientes putet, qui putat occulere.

HOC AUTEM CONSULTO EGIT &c.

pag. 7. lin. 7.

Consultò igitur, ad mentem Historici nostri, *viginti sex ab hinc annis* scripsit Cl. Ramazzinus, Chinam Chinam quibusdam temporibus, & Constitutionibus esse *utilem*, quibusdam verò *parum proficuum*, & consultò pariter extremâ periodo senectæ suæ, *in nuperâ* scilicet *Dissertatione de abusu Cbinæ Chinæ*, idem non solum scripsit, atque firmavit, verum etiam hoc Epiphonemate eandem Dissertationem clausit, videlicet -- *Consilium magis sanum esse, Remedium istud naturâ suâ dolosum omittere*. An ergo quæ scribere cœpit duodeviginti ab hinc annis, & per repetitas, & repetitas vices confirmavit, usque ad annum penultimum vitæ suæ, toto nempe tractu temporis, quo Patavinam calcavit Exedram, Medicæ Praxeos Magister Primarius, dicendus erit inconsultò scripsisse? Et an propterea evitabitur Antilogia, dum quæ scripsit toto hoc tempore intermedio, nonnisi utilitatem perpetuam decantant hujusce Remedii *in quibusvis indiscriminatim Constitutionibus, ætatibus, temperamentis &c.* imò & in iis *expressè circumstantiis omnibus*, in quibus Ramazzinianæ Lucubrationes, tam Epidemicarum Constitutionum, quàm præfatæ postremæ Dissertationis, illud ut noxium proscribunt?

EXPERIENTIA EDOCTUS &c.

pag. 7. lin. 11.

AN experientia postremorum mensium decrepitæ, ut ex D. Torto aliàs adnotavi,

G 2

& in.

& infirmiffimæ ætatis, præferenda fit experientiæ tot annorum viridis, & mediæ senectutis, quo tempore & in Exedrâ claruit, & floruit in Praxi Cl. Ramazzinus, videat ingenius quilibet.

JUDICIUM LECTORUM APPELLO &c.

pag. 7. lin. 14.

APello & ego iudicium Lectorum, an sit sibi contradicere, non quidem illud, quod ex Constitutionibus Epidem., & ex nuperâ Dissertatione Ramazzinianâ refert Historicus noster, de quo Cl. Ramazzinum non corripit D. Tortus, sed illud, quod ex Orationibus Jatrici argumenti, & ex eâdem Dissertatione excerpfit ex Ramazzino ipsemet D. Tortus, de manifestâ in hoc antilogiâ eundem Ramazzinum culpans. Sepositis itaque Constitutionibus Epidemicis, quibus modò utilem, & modò inutilem dixit Cl. Ramazzinus se observasse in Febribus Peruvianum Corticem, videamus tantummodò quid de illo constanter dixerit in præmemoratis Orationibus, & in postremâ Dissertatione idem Eruditissimus Ramazzinus. Et licet id pateat ad oculum cuique legenti Respons. Jatro-apologeticas D. Torti a citatâ pag. 18. ad 28., nihilominus, ne Lectorem meum illuc omnino jejunum reilegem, cogor vel invitus nonnulla exinde deprompta huc denuo transferre, imò & quidpiam regerere ex iis, quæ ex Orationibus Jatrici argumenti nuper attuli, tunc quidem in conspectum Constitutionum Epidemicarum, ut ostenderem mutationem prioris sententiæ Cl. Ramazzini, modò verò in conspectum novissimæ Dissertationis, ut ostendam *Antilogiam inexcusabilem* ipsius inter effatâ eorundem Orationum, in quibus, ut suprâ notavi, professus est ille *suggestere se documenta theorica, & practica studiosæ Juventuti*, & inter asserta ultimæ Dissertationis de Abusu Chinæ Chinæ. Locis itaque fideliter citatis a D. Torto in Respons. Jatro-apologet. scripsit Eruditissimus

tissimus Ramazzinus in memoratis Orationibus suis, & alibi antilogiâ *Dogmatis* inexcusabili, annis 1700., 1702., 1706., 1708., & 1712., ut infra.

Et primò quidem in Oratione *seculari*, scilicet *primâ*, ut & in *tertiâ*, & *septimâ* inquit -- *Peruvianum Corticem Antipyreticorum omnium, quotquot excogitavit antiquitas, & Cbymicorum solertia conflavit, esse facile Principem; omnesque idcirco labores Magistrorum Artis ad conflanda febrifuga fuisse hætenus irritos; modò verò ex Peruvianâ regione Corticem asportatum esse, divinum planè remedium, & unicum ad malè natam Februm sobolem exterminandam.* In Dissertatione verò de *Cbinæ Cbinæ abusu* scripsit hæc alia, videlicet -- *Eam esse remedium, non tam insons, ut vulgò creditur, sed naturâ suâ dolosum, noxamque secum ferens tantò perniciosiorem, quantò occultiore, adeòque longè tutiora esse Veterum febrifuga, quæ olim usui erant, quàm Indum istud, eoque propterea æquè benè carere posse Medicinam, & Veterum febrifugis, quæ si non tam citò, tutius tamen operantur, esse contentam.*

In Oratione *septimâ* Jatrici argumenti scripsit -- *Solum Peruvianum Corticem, nobis a Divinâ Beneficentiâ munus concessum, in qualibet regione, quocumque anni tempore, ætate, sexu, temperamento, Febres saltem recurrentes, atque intervallatas, fugare, & exterminare.* In *postremâ* verò recensitâ Dissertatione scripsit -- *Magnum abusum esse in quacumque Febre intermittente, quacumque ætate, sexu, regione, tempore, temperamento &c. Cbinam Cbinam indiscriminatim exhibere;* ac proinde illam damnat in *mulieribus, in pueris, & adolescentibus, in temperamentis melancholicis, & pituitosis, in corporibus obes, in Viris nobilibus, in regionibus, & constitutionibus humidis, in hyemali tempestate;* & tantùm *minori damno exhiberi posse* concedit æstivo tempore, ac sub finem Autumni.

In Oratione *tertiâ* Jatrici argumenti inquit -- *Nil re-
ferre*

ferre pro usu recto *Peruviani Corticis*, etsi modum actionis illius haud satis noscamus, quando idem penè de omnibus aliis remediis, quotquot habet *Ars Medica*, liceat proferre. In *Dissertatione* verò memoratâ inquit -- Cum post tot conatus *Magnorum Virorum*, & facta tentamina, adhuc ignotus sit operandi modus hujus celebris antipyretici, asserere necesse est, rationalem non esse illius usum, sed merè empiricum, & amethodicum.

In eadem *Oratione* tertiâ *Jatrici* argumenti fassus est, *Cbinam Cbinam* non semel tantum, ut olim, sed ad plures dies exhibitam penitus exantlare febrile miasma. In *Dissertatione* verò de *Cbinæ Cbinæ* abusu, Post primam oblationem prohibet repetitionem ejusdem remedii; repetitum enim illius usum obstructions, cachexias, *Hydropem*, & mortem autumat inducere.

In eadem *Oratione* tertiâ *Damnat* audaciam eorum, qui ad alios morbos curandos febrem excitandam putant, ipsorumque irridet opinionem falsò existimantium, se posse id assequi per oblationem ficuum *Pbaraonis*, quod veluti quid fabulosum exhibilat, spernitque effatum *Celsi* dicentis, licere febrem lentam augere, ut curationi opportunior fiat. In *Dissertatione* verò memoratâ ait -- Optandum esse ut in apertam flammam erumpat febris, postquam *Æger*, eâ silente, roboris aliquantum reportavit; nam reatus febris ad tollenda mala, quæ *China China* ob febris extinctionem invexit, esset loco remedii: in quem finem commendat ficus *Pbaraonis*, ut eos, qui *Tertianas* febres creduntur excitare, confirmatque opinionem suam effato *Celsi* dicentis -- licere febres parvas augere; fortasse enim curationi opportuniore fient.

In *Dissertatione* denique *De Contagiosa Epidemiâ*, quæ in *Boves* irrepfit, palàm pronunciavit anno 1712. -- *Cbinam Cbinam* in febribus periodicis miranda præstare, & præsertim in *Tertianis* intermittentibus malignis, quæ in ipso impetu accessionis *Ægros* interdum necant; hoc enim febrisu-
gum

gum (inquit ille) *fermentum illud malignum sive penitus restringit, sive ita enervat, ut periculum illud tollatur, ne Æger in ipso febris accessu intereat.* In Dissertatione verò de abusu Chinæ Chinæ subdidit anno 1714. -- *Se pluries diversis temporibus, variisque Constitutionibus Tertianarum Februum intermittentium malignarum vidisse Mutinæ* (atque hic recenset Ægrotos longè ante annum 1712. hisce febribus verè sublatis, sed Chinâ Chinâ nequaquam usos) *se, inquam, vidisse Mutinæ Medicos ad sacram anchoram Chinæ Chinæ tunc confugientes, sed incassum; perpaucos enim ab huiusmodi febribus correptos evasisse observavit.*

An hæc locis citatis scripserit Eruditissimus Ramazzinus, ut per extensum retulit D. Tortus in Responsionibus suis Jatro-apologeticis, in dubium revocari nequit. *An hoc* (dicam verbis Historici nostri) *an, inquam, hoc sit manifestè sibi contradicere, iudicium Lectorum appello.* An denique unius Viri, qui Proteiformia hæc scripsit, aut alterius, qui eadem Orbi patentia negare tentavit, aut saltem invertere, audiendæ sint criminationes de Chinæ Chinæ abusu in Mutinensem Academiam prolatae, ipsius Orbis universi hætenus apertè delusi *iudicium appello.*

F I N I S.

ORNATISSIMO
SPECTATISSIMOQUE VIRO
D. FERRANTI FERRARJ

Inclyti Collegii D. D. Medicorum Mutinæ
Meritissimo Præsidi ad hunc Annum
electo:

FRANCISCUS TORTUS

S. P. D.

Pistolæ tuæ disertissimæ mediis typis publicis mihi nuperrime inscriptæ. si me amas, ægre ne feras, Vir Humanissime, hoc a me publice pariter responsum reddi. Editioni nondum statutæ Animadversionum tuarum ad Scripta D. D. Jo: Jacobi Mangetti, & Bartholomæi Ramazzini, tunc mihi certe ne inspectarum quidem, te non latet quantum obstiterim, quamvis incassum: auctoritati siquidem totius Collegii banc sibi causam advocantis reluētari amplius nec decebat, nec licuit. Non tamen id vetat, quominus bodie de hac ipsa re sensa mea, qualicumque ea sint, Orbi Literario toti queam solemniter patefacere.

Animadversiones itaque tuas publici nunc juris factas ut primum intueor, non possum quin illas aperte improbem ea parte, qua officia tua erga me profuse nimia, insensum & mihi, & tibi a legentibus vel invitis judicium

H

extor-

extorquent . Nimirum laus quammaxime exuberans , in laudatum eque , ac in laudantem accersit merito , acuitque censuram . Qua vero parte eadem Animadversiones tuæ nervose decernunt , Responsiones meas Jatro-apologeticas ad criticam Clarissimi quondam Bernardini Ramazzini Dissertationem De Chinæ Chinæ abusu , omni jure , omnique servato moderamine inculpatæ tutelæ fuisse conscriptas , Methodumque Nostratum Medicorum antipyreticam apud Exteros sinistre præoccupatos tuentur ut rationalem , circumspectam , atque perutilem , nequeo quin eas ingenue commendem , ni forte Amici ingratißimi , aut improbißimi Civis nomen mibimet ipsi velim comparare .

Veruntamen qua demum parte Commentationes tuæ modo laudatæ , meisque semotis laudibus etiam laudabiles , Scripta D. Bartholomæi Ramazzini revocant ad examen , illas reputo (ignoscas & tu cordi libero) quantumvis doctas , atque robustas , nihilominus non adeo necessarias ad purgandum commune Factum , ut citra nostrum quoque dedecus non potuissent omitti ; abesseque parum , quin liberum pariter in me Famigeratissimi Mangeti morem imitatus , illas dicam , etsi non extra occasionem partas , nonnihil tamen austeriores , ac fortasse tuleris occasio ipsa : siquidem hanc in medulla , non in cortice ; in corde nempe Scribentis , non in calamo velis inquirere

Etenim recolens ille qua historicus vitam defuncti Patruï , & cum Dissertatione illius Responsiones meas , nostramque Praxim in China China administranda curiose conferens , abundaverit qua Medicus non perinde sentiens ac nos , etiam præter modum , in sensu suo : Ecquid tandem criminis istud est ? Abundamus omnes , aliquatenus saltem , in nostro . Steterit ille , ascriptus licet non multo ante in Collegium nostrum , steterit inquam magis pro ipsomet Patruo , nobis omnibus vere immerentibus succensente , quam
pro

pro nostrum quolibet : Nexui civili , vel literario nil mirum bercule , quod identindem nexus naturæ prævaleat , plusque possit affectio sanguinis , quam ipsa non plane cognita , vel non plane credita veritas rei . Ita denique pro eo steterit , ut de nostra fere omnium aliquid detrabere visus sit dignitate , ac fama : An illi propterea quicquam non condonandum ? nec minus consulte potius , quam de industria id factum credendum ? Quantum attinet ad me , ego sane jamdudum ita sentire cœpi , ac etiamnum sentio : illiusque dicta quælibet hic illic sparsa eo sensu libenter interpreter , ut nihil uspiam ab honestate , aut urbanitate re vera desciscens subesse suspicer . Id ipsum velim a te , aliisque Collegis de Collega nostro admitti , & credi , neque nodum in scirpo quæri a tot cordatis Viris , quorum unicuique de bona illius fide , ac de benevolo erga singulos animo me vadem dare minime dubitarem . Dissidentibus Opinionibus , sæpenumero intellectus excurrit , conjunctim & calamus baud satis cautus , nonnunquam & inscius , ultra voluntatis imperium .

Is ergo altercationum , posthac & inutilem , & minime laudabilem sit finis ; factaque transacta omnia . De Re Medica luculenter actum hinc inde . Ea perducta quo poterat pertingere , tandemque appellato votis utrinque concordibus Lectorum judicio , penes hos de ipsa judicium , penes vos silentium esto . Absit autem , ut ideo quæ novissime exarasti , Vir Sollertissime , plurima quippe eruditione , atque doctrina referta , præsertim vero jubente Collegio , cujus hodie auctoritatem unus præferi , condita , & divulgata , absit , inquam , ut ausim , nisi qua in me nimio pere officiosa , ullo pacto reprehendere ; etsi privatæ non tantum rei , verum & publicæ , nec inaniter , nec prorsus inepte consultum fuisse arbitrer , recusis per me , lateque sparsis Opponentium nostrorum objectis responso vacuis . Id unum innuere mihi mens est , idque unum minime vereor constanter

ter asserere; nimirum, satis esse utrinque vestrae jam datum Palladi. Ultra pergere, scriptisque in posterum nemini profuturis meras vicissim, forsitan & acerbis (quid enim nunc superest aliud?) reciprocare querimonias, profecto non esset amplius, nisi gravem disputationem in contentionem indecoram facile perennatam convertere, sibi que ipsis diutinam parare curarum materiam; malevolis vero, si qui sint, amplam ridendi opportunitatem. Prostat utique cunctis acceptabile consilium sanissimum ipsius Clarissimi Bernardini Ramazzini, adducentis olim valde apposite in banc rem dictum Sophoclis in Antigone, quo Librorum non minus, quam Liberorum inutilium procreatio illeceberrima (sunt enim & Lucubrationes nostrae nobis Natorum instar) bisce verbis perbelle exprimitur . . .

„ Inutiles quicunque liberos ferit,
 „ Quid aliud hunc, quam sibi creare dixeris
 „ Ipsi dolores, atque risum malevolis?

Fac me ames, Vir Amicissime; ita tamen, ut amoris deinceps erga me tuo modum nonnihil imponas. Vale.

M U T I N Æ. CIO IO CCXIX.

**Typis Bartholomæi Soliani Impressoris Ducalis.
 Superiorum Permissu.**

1

1

